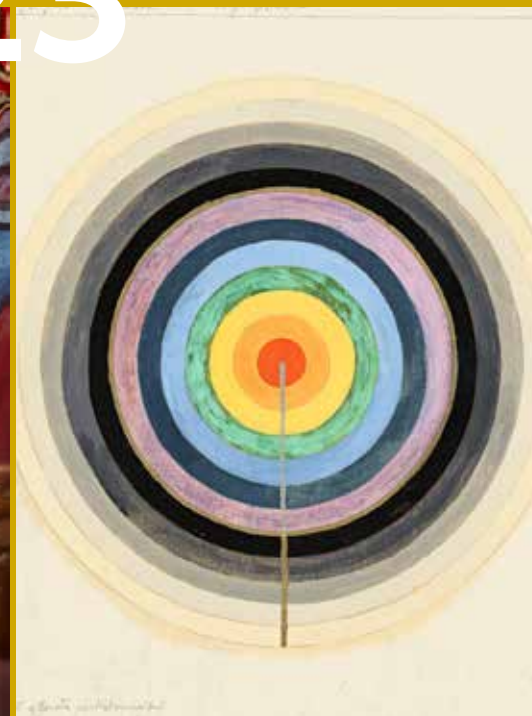

Jaarverslag 2023

KUNSTMUSEUM
DEN HAAG

Onze missie

Kunstmuseum Den Haag

Dit museum doet iets met je.
Het creëert afstand tot het alledaagse.
Biedt troost.
Zet je aan het denken.
Laat je tot rust komen.
Of juist niet.
Met museumzalen in menselijke maat,
komt Kunstmuseum Den Haag het
liefst dichtbij.
Zo dichtbij dat kunst intiem wordt.
En je niets anders kan dan naar
binnen kijken.

Inhoudsopgave

Voorwoord

- 1. Programma 6
- 2. Collectie.....10
- 3. Educatie..... 12
- 4. Sociaal-maatschappelijk programma14
- 5. Met dank aan16
- 6. Bestuur, organisatie en personeel 20
- 7. Financien 25

Bijlagen

- 1 Reflectie op Governance Code Cultuur, Fair Practice
Code en Code Diversiteit en Inclusie 32
- 2 Verwervingen.....36
- 3 Bruikleengevers..... 37
- 4 Uitgaande bruiklenen 38
- 5 Publicaties.....43

Voorwoord

Dit jaar verwelkomden we ruim 420.000 bezoekers bij onze 35 prachtige, wijd uiteenlopende (in zowel onderwerp, doelgroep, als kunstdiscipline) tentoonstellingen. Daarnaast heetten we bijna 40.000 leerlingen (basisschool, voortgezet onderwijs, mbo en hoger onderwijs) welkom bij onze museumlessen en we ontvingen ruim 700 bezoekers, uit ieder stadsdeel, bij elk van de zes museumavonden in het kader van *Stad naar het museum*. We kunnen wel zeggen dat we ons, na een uitdagende onderbreking vanwege de coronapandemie, weer 'de oude' voelen.

We geloven dat kunst een krachtige ervaring teweeg kan brengen. In 2023 willen we er weer voor zorgen dat iedereen de kans krijgt dat te ervaren. We kijken terug op een dynamisch 2023 vol hoogtepunten. Zo zagen we een stijgende lijn in onze bezoekersaantallen door een mooi programma, met als hoogtepunten grote tentoonstellingen als *Escher – Andere wereld* (in het kader van het jubileumjaar Escher), *Royals & Rebels*, en *Hilma af Klint en Piet Mondriaan – Levensvormen*.

Stad naar het museum, onze programmering voor alle Haagse wijken is niet meer weg te denken uit Den Haag, en beleefde dit jaar een triomfantelijke terugkeer na de coronapandemie met in totaal meer dan 5500 gasten. In 2024 vieren we het 15-jarig bestaan van dit programma.

We schreven dit jaar ons nieuwe beleidsplan en collectieplan voor de periode 2025-2028 en grepen de kans aan om met een aantal bijeenkomsten en workshops (met ook externe gasten) gezamenlijk vooruit te kijken naar kansen en uitdagingen in de komende jaren.

De vierjaarlijkse inspectie door Erfgoedhuis Zuid-Holland dit jaar gaf mooie resultaten, maar toonde ook het belang aan van een nieuwe klimaatinstallatie en de urgentie van verduurzaming van ons gebouw.

De combinatie van een toename in energieverbruik vanwege achterstallig onderhoud aan de klimaatinstallatie, in combinatie met hoge energieprijzen, resulteerde in een explosieve toename van de energiekosten in 2023. In december 2023 ontvingen we hiervoor een extra financiële bijdrage van de gemeente Den Haag. We zijn de gemeente zeer erkentelijk voor deze extra financiële ondersteuning, én voor de onderkenning van het college dat het museum tot 2028/29 mogelijk ondersteuning behoeft. De vervanging van de gebouw gebonden installaties en te nemen duurzaamheidsmaatregelen zijn gepland maar vergen veel voorbereiding.

Onze directeur, Benno Tempel, vertrok eind vorig jaar. De opening van de tentoonstelling *Hilma af Klint en Piet Mondriaan – Levensvormen* was voor hem een mooi moment om afscheid te nemen. We kijken in 2024 uit naar de komst van een nieuwe algemeen directeur en diens artistiek-inhoudelijke visie.

Ook zijn we trots op ons fantastische programma voor 2024. De tentoonstelling *Universum Max Beckmann* laat een dwarsdoorsnede van het oeuvre van deze unieke schilder zien. Vanaf het voorjaar presenteren we *De Haagse School in een ander licht*, waarin aan de hand van zes thema's de blijvende aantrekkingskracht van de Haagse School wordt geïllustreerd. We kijken uit naar *Boris Mikhailov – Oekraiëns dagboek*, een belangrijke tentoonstelling van een internationaal gerenommeerde fotograaf, die eind maart opent. Tot slot kijken we ook uit naar de tentoonstelling *DIOR – A New Look* over Christian Dior oprichter van een van 's werelds grootste mode- en couturehuizen, en zijn unieke nalatenschap.

Onze dank gaat uit naar onze bezoekers, medewerkers en vrijwilligers, raad van toezicht en raad van advies, en alle begunstigers voor hun grote inzet en onmisbare steun.

Paul Broekhoff, zakelijk directeur

1. Programma

- **423.044** bezoekers in totaal: **361.992** in Kunstmuseum, **61.052** in Fotomuseum en KM21
- **35** tentoonstellingen: **22** in Kunstmuseum, **13** in Fotomuseum en KM21
- **2** tentoonstellingen in het buitenland

Met onze prachtige collectie konden we ook in 2023 weer een uitgebreid tentoonstellingsprogramma maken, in zowel het Kunstmuseum in het Berlagegebouw, als in KM21 en Fotomuseum Den Haag. We maakten in 2023 in totaal 35 tentoonstellingen. Daarnaast organiseerden we ook twee tentoonstellingen in het buitenland.

We garanderen dat een bezoek aan het Kunstmuseum altijd verrast. Onze tentoonstellingen bieden de kans te reflecteren op maatschappelijke vraagstukken, geven de diversiteit van onze collectie weer, plaatsen kunst in een internationale context, omvatten zowel beeldende kunst, fotografie, toegepaste kunst als mode, hebben een educatieve doelstelling en zijn toegankelijk voor een zo breed mogelijk geïnteresseerd publiek.

Hieronder vindt u een aantal van de hoogtepunten van 2023 van zowel het tentoonstellingsprogramma als aanvullende programmering, volgens onze programmaliijnen *publiekslievelingen, kunstenaars-kunstenaars, diversiteit, Haagse connectie* en *actualiteit*.

Publiekslievelingen

We maken elk jaar twee à drie tentoonstellingen waarvan we hopen dat het publiek ze massaal omarmt.

In 2023 presenteerden we *Royals & Rebels – British Fashion*, een tentoonstelling waarmee we in de geschiedenis van de Britse mode doken en een eerbetoon aan Dame Vivienne Westwood brachten. De breedte van de tentoonstelling toonde aan hoe divers de Britse modegeschiedenis is. Van de koninklijke familie tot punk, de spanning tussen arm en rijk en die tussen traditie

en protest, en hoe dat alles als voedingsbodem voor creativiteit werkt. De tentoonstelling bevatte eyecatchers zoals de Westwood trouwjurk van Carrie Bradshaw (*Sex and the City*), hoeden van Koningin Máxima en twee outfits van stijlicoon Prinses Diana.

Dit jaar presenteerden we ook de bijzondere publiekslieveling *Hilma af Klint en Piet Mondriaan – Levensvormen*. In deze tentoonstelling verweefden we het verhaal van Mondriaan met dat van zijn tijdgenote Hilma af Klint, in samenwerking met Tate Modern. In de tentoonstelling, door ons geïnitieerd (en een groot succes in Londen) toonden we de weg naar abstractie voor beide kunstenaars en hun interesse voor theosofie, antroposofie en het verenigen van wetenschap met een spiritueel leven. De tentoonstelling bevatte een brede selectie van werken, waaronder Af Klint's meest bekende serie: *The ten largest* (1907). De tentoonstelling was het resultaat van een intensief gezamenlijk onderzoek.

Gelijktijdige tentoonstellingen bij KM21 en onze samenwerkingspartner Nest lieten zien hoe het werk van Af Klint tot op de dag van vandaag veel kunstenaars blijft inspireren. In KM21 was er *Our hieromantic objects of love*, een solotentoonstelling van de in Londen gevestigde kunstenaar Tai Shani (1976), een inhoudelijk hoogtepunt. Het werk van Shani kan worden gezien als een hedendaagse 'echo' van dat van Af Klint en Mondriaan, zowel thematisch als visueel. Nest organiseerde de groepstentoonstelling *Cycle. Portal. Path. 100 jaar na Hilma af Klint*, waarin werd onderzocht hoe haar werk honderd jaar later nog steeds hedendaagse kunst beïnvloedt. De verkenning van de relatie tussen wetenschap, natuur en spiritueel leven blijkt nog altijd springlevend.

Voor deze tentoonstelling was er, zoals voor de meeste tentoonstellingen, ook een uitgebreid aanvullend programma. In samenwerking met het Filmhuis Den Haag werd de

Nola Hatterman, *Surinaamse begrafenis*, circa 1953-1984

Programma

documentaire *Beyond the Visible - Hilma af Klint* vertoond, er was een (gratis toegankelijke) lezingenreeks rondom de thema's van de tentoonstelling en er was een podcast onder leiding van conservator Laura Stamps met (inter)nationale gasten.

In 2023 presenteerden we als publiekslieveling ook *Escher - Andere wereld*. Bezoekers beleefden in deze tentoonstelling het werk van Escher als nooit tevoren: zij konden vrij letterlijk de wereld van Escher binnen stappen doordat we zijn beroemde prenten - waarin optische illusies, onmogelijke architectuur, reflectie en natuur centraal staan - combineerden met spectaculaire installaties van het Belgische architecten- en kunstenaarsduo Gijs Van Vaerenbergh. Niet eerder pasten we zo'n interventie toe in een tentoonstelling.

Rondom *Escher - andere wereld* en ter gelegenheid van het jubileumjaar 2023: *Den Haag stad van Escher*, organiseerden we een groot aanvullend programma (waarover hieronder meer). De opening van de tentoonstelling vierden we daarnaast met een feestelijk openingsweekend met tal van verrassende activiteiten die aansluiten bij het werk van Escher.

Escherjaar

Op 17 juni 2023 was het 125 jaar geleden dat de kunstenaar Maurits Cornelis Escher werd geboren. Samen met Escher in Het Paleis namen we in 2022 het initiatief tot het 'Escherjaar' in 2023. Den Haag transformeerde tot de stad van Escher, met de tentoonstelling *Escher - Andere wereld* in het Kunstmuseum als kloppend hart. De tentoonstelling bereikte in totaal bijna 228.000 bezoekers, waaronder opvallend veel jongeren (<25 jaar). Er was een directe relatie met de tentoonstellingen in Escher in Het Paleis, die bij elkaar nog eens 187.000 bezoekers trokken.

De veelzijdige programmering (van citydressing, KAPLA-bouwwedstrijd, filmvertoning, lezingen, rondleidingen, workshops tot aan de Escherweek in juni en de presentatie van de

zgn. Megamorfose in het Atrium van het Stadhuis) bereikte een breed publiek (van schoolkind tot toerist). Het museale concept rondom het Escherjaar, gestoeld op het Mondriaanjaar (2017), betekende veel voor de stad: er is een brug geslagen tussen bedrijven, cultuur, educatie en maatschappelijke instellingen.

Kunstenaars-kunstenaar

Ieder jaar brengen we vooruitstrevende - in Nederland nog weinig zichtbare - kunst onder de aandacht van ons publiek. In 2023 maakten we vanuit dit oogpunt onder meer de tentoonstellingen over Maarten Ploeg (wiens werk in de jaren '80 een veel grotere rol speelde dan in eerste instantie gedacht) en *Voorbij de grenzen - kunst uit de jaren '60* (met kunst die grenzen opzoekt, oprekt en doorbreekt van onder andere Yayoi Kusama, Jan Schoonhoven en Niki de Saint Phalle). In deze tentoonstellingen toonden we belangrijke kunst die desondanks relatief onder de radar is gebleven.

In *Voorbij de grenzen* konden we de resultaten tonen van een conserveringsproject van de reliëfs van Jan Schoonhoven in samenwerking met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). Als aanvullend programma organiseerden we ook de kennisdag *Mondriaan en Schoonhoven: verf, vlakken en verandering*, over dit project.

Diversiteit

In ons streven een divers programma te tonen met aandacht voor meerstemmigheid, proberen we in tentoonstellingen de 'norm' (voor wat betreft onderwerp van de tentoonstelling, maar ook afkomst of identiteit van de kunstenaar, of betekenis voor de kunstgeschiedenis) te bevragen. Zo organiseerden we *Our hieromantic objects of love* van Tai Shani (KM21), *Célio Braga HUID. WOND. QUEER.* (Kunstmuseum Den Haag) en de tentoonstelling van fotografe Xiaoxiao Xu (Fotomuseum, over haar reis langs de Chinese muur en hoe zij zowel met afstand als met herkenning kijkt naar de Chinese cultuur).

Met de tentoonstelling *Verdwaald in Delft – De transformatie van Budai en Guanyin* verbonden we een klein aantal nog altijd populaire Delfts blauwe beelden met hun prototypes. De tentoonstelling maakt onderdeel uit van onze lange traditie van onderzoek naar en tentoonstellingen over Delfts blauw. Ditmaal richtten we ons op het niet-Westerse perspectief van Delfts blauw, door te kijken naar de oorsprong en inspiratiebronnen van het wereldberoemde aardewerk.

Een andere manier waarop we de norm proberen te bevragen, zijn experimenten met publieksinteractie. Zo lanceerden we in 2023 *Juicy Art Tours*: een wandeling door *Ontdek het Moderne* en *Escher – Andere Wereld* met extra 'sappige' achtergrondinformatie (zoals het liefdesleven van Wassily Kandinsky en Eschers opstootje met Mick Jagger). Vanuit dezelfde gedachte maakten we een tentoonstellingsgids speciaal voor laaggeletterden op A2-taalniveau bij de tentoonstelling *Hilma af Klint & Piet Mondriaan – Levensvormen*.

De tentoonstelling *Vrouwen aan het front – Fotografie van Lee Miller tot Anja Niedringhaus*, waarin het werk van acht vrouwelijke fotografen werd uitgelicht, rekende af met het stereotype, mannelijke beeld van de oorlogsfotograaf. Ook hier organiseerden we een bijbehorend programma. Zo was er de podcastserie *Vrouwen aan het front – de impact van oorlogsfotografie* evenals een symposium over hedendaagse oorlogsfotografie, met panelgesprekken en interviews (mogelijk gemaakt met steun van de ASN Bank en het V-fonds).

De Haagse connectie

We benadrukken in ons programma onze relatie met de stad Den Haag en bieden ruimte voor Haagse makers. Zo waren er verschillende Haagse kunstenaars die we in de tentoonstellingen *Voorbij de jaren '60* en *School - verliefd, verveeld, verslapen* toonden. In de Lounge van het Fotomuseum

Foto: Jan Zweerts

toonden we daarnaast onder meer tijdelijke tekeningen van Nico Laan. In de lounge tonen we vaak laagdrempelige tentoonstellingen voor een breed publiek. In het Fotomuseum presenteerden we *LOBBY – Between Green Deals and Ideals*, een fotografisch project van Suzanne Schols, ooit zelf lobbyist en nu fotograaf, waarmee ze een blik achter de schermen van de Brusselse lobby-wereld biedt. Schols studeerde recent af aan de KABK Den Haag. Dit was haar eerste museum solo.

We nemen deel aan Haagse evenementen en festivals (zoals de museumnacht, kindermuseumnacht en festival de Betovering). Er werden ook regelmatig speciale rondleidingen georganiseerd voor zowel studenten als docenten van de KABK. Er was bijvoorbeeld een gastcollege en workshop met Arko Datto. Daarnaast organiseren we artist talks die gratis toegankelijk zijn, dit jaar onder meer met Arko Datto en Tai Shani.

Actualiteit

Tot slot staan we in ons tentoonstellingsprogramma open voor actuele thema's, innovatie en reflectie. Het Fotomuseum presenteerde met Arko Datto een Indiase fotograaf die de razendsnelle en vaak catastrofale veranderingen documenteert van de stijgende zeespiegel in Zuid-Azië. Daarnaast werkt hij met een techniek van kleurmanipulatie, waarmee hij ook de hedendaagse fotografische techniek innoveert.

Daarnaast was er de tentoonstelling *De toekomst van ons geld* van kunstenaar en cartograaf Carlijn Kingma in samenwerking met financieel economen Martijn Jeroen van der Linden en Thomas Bollen (onderzoeker bij *Follow the money*), waarin zij in haar zeer gedetailleerde tekeningen op meesterlijke wijze - kritisch, maar ook met humor - in kaart bracht hoe geldstromen lopen, en hoe ze zouden kunnen lopen. We organiseerden ook het seminar *De ontrafeling van ons geldstelsel* met o.a. Sigrid Kaag over de problemen van ons huidige geldstelsel.

In de Week van het geld begin september was er in samenwerking met Follow the Money en de Haagse Hogeschool een symposium in het kader van deze tentoonstelling. In dezelfde week hebben we met ROC Mondriaan, ons eigen mbo-stagebureau en de Rabobank een thema dag *Grip op geld* georganiseerd voor 100 studenten.

Overzicht tentoonstellingen

Kunstmuseum Den Haag

- Escher – Andere Wereld
- Groeipijn
- Open Air - Pablo Reinoso
- Maarten Ploeg
- Günther Förg – The Hague Painting
- Vlaams expressionsime – Heerlijke herinneringen
- Carlijn Kingma – De toekomst van ons geld
- 100 jaar Van Doesburgs ‘Maison d’Artiste’
- Marlene Dumas – Martha – My Ouma
- Moser
- Olivier van Herpt – Porcelain Blues
- Wouter Dam
- Verdwaald in Delft – De transformatie van Budai en Guanyin
- Célio Braga - Huid. Wond. Queer
- Voorbij de grenzen – kunst uit de jaren zestig
- Royals & Rebels – British Fashion
- Hilma af Klint & Piet Mondriaan: Levensvormen
- Heringa/Van Kalsbeek - Springvloed
- Melk-en-Bloedporselein – Collectie Roelofsz-Dunlop
- Babs Haenen – Witte Bergen
- Tsjechisch & Slowaaks Glas
- De zilveren bekerschroef

Fotomuseum Den Haag

- Strike a Pose – Mondriaan en fotografie
- Arko Datto – Koningen van een beroofd land
- School – Verliefd, verveeld, verslapen
- XiaoXiao Xu – Leven langs de lange muur
- Over fotografie gesproken - Een selectie uit de collectie Simon Ophof
- Vrouwen aan het front - Fotografie van Lee Miller tot Anja Niedringhaus
- Lucebert – Ook als fotograaf een dichter
- Suzanne Schols – Lobby – Between green deals and ideals
- Rob Hornstra: Ordinary People

KM21

- Basim Magdy – An alligator in the clouds
- Samara Scott - Discordia
- Tai Shani – Our Hieromantic Objects of Love

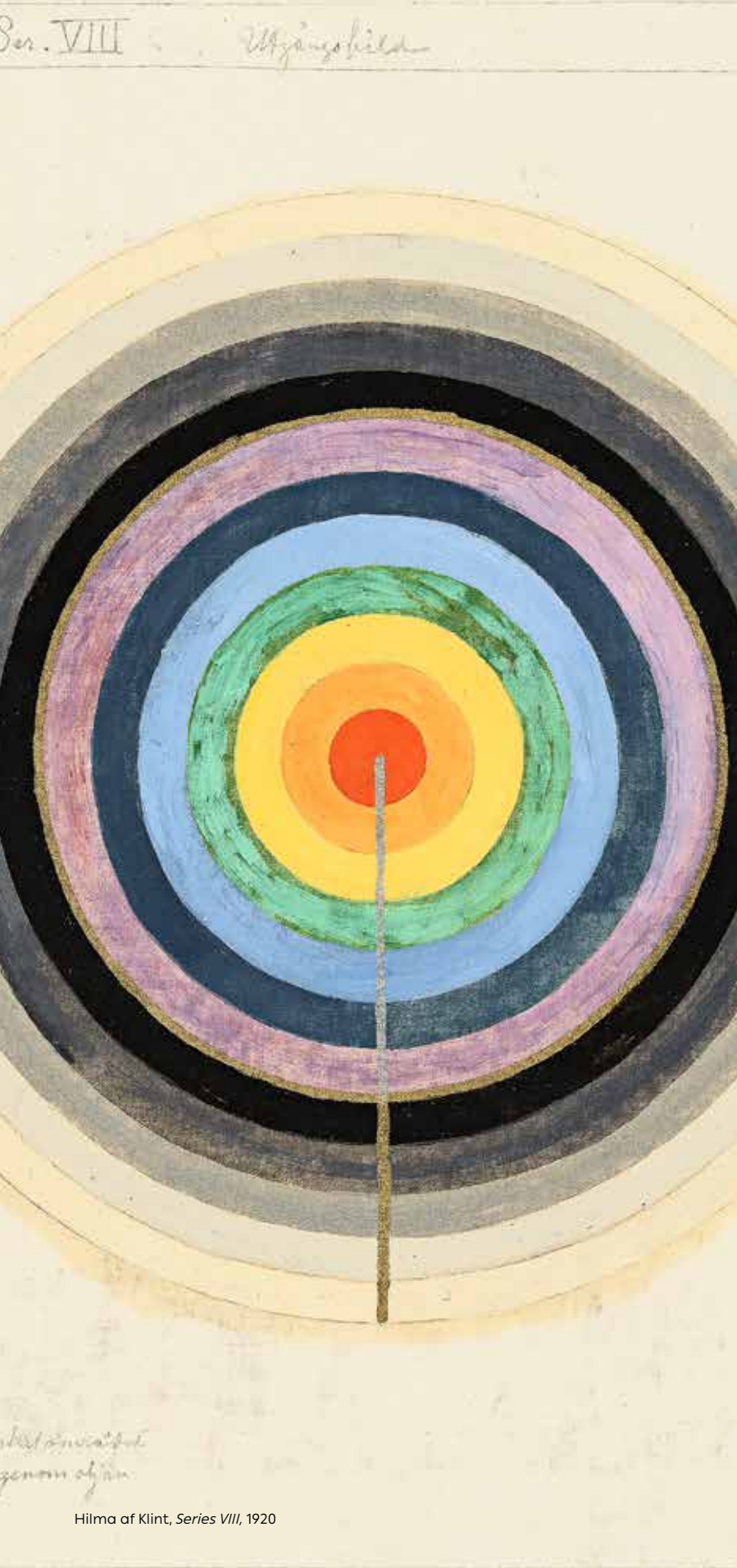
Lounge Gember

- Tijdelijke tekeningen – Nico Laan
- Fault Line

Data

18-2-2023	10-9-2023
18-2-2023	4-6-2023
22-2-2023	1-4-2024
25-2-2023	11-6-2023
4-3-2023	5-4-2023
25-3-2023	20-8-2023
15-4-2023	10-9-2023
18-4-2023	25-6-2023
22-4-2023	12-5-2024
20-5-2023	29-10-2023
20-5-2023	17-9-2023
20-5-2023	29-10-2023
20-5-2023	29-10-2023
10-6-2023	10-9-2023
24-6-2023	1-4-2024
9-9-2023	7-1-2024
7-10-2023	25-2-2024
14-10-2023	18-2-2024
4-11-2023	5-5-2024
11-11-2023	14-4-2024
11-11-2023	14-4-2024
25-11-2023	12-5-2024
14-1-2023	21-5-2023
14-1-2023	21-5-2023
8-4-2023	6-8-2023
27-5-2023	22-10-2023
27-5-2023	22-10-2023
19-8-2023	26-11-2023
28-10-2023	7-4-2024
28-10-2023	17-3-2024
9-12-2023	17-3-2024
17-12-2022	23-04-2023
6-5-2023	8-10-2023
21-10-2023	28-1-2024
25-3-2023	15-10-2023
21-10-2023	1-4-2024

Vrouwen aan het front, Fotografie van Lee Miller tot Anja Niedringhaus

Hilma af Klint, *Series VIII*, 1920

2. Collectie

- De collectie van Kunstmuseum Den Haag bestaat uit circa **172.000** objecten.
- In 2023 zijn er **932** objecten toegevoegd aan onze collectie; **84** objecten zijn aangekocht, **805** objecten geschonken en **43** objecten zijn in langdurig bruikleen gegeven
- We ondersteunden in totaal **71** tentoonstellingen met bruiklenen in 2023, **44** tentoonstellingen in Nederland en **27** in het buitenland.
- In totaal hebben we **514** objecten uitgeleend
- Sinds 2019 is het aantal online zichtbare objecten gegroeid van 8.840 naar **nu meer dan 25.000** objecten. In 2023 zijn er 5057 objecten toegevoegd.

De collectie is de kern van ons museum. Vanaf het jaar van de oprichting (1866) hebben museummedewerkers, particulieren, gemeente en de rijksoverheid zich ingezet om onze collectie te vormen, door zowel schenkingen als aankopen. Het resultaat maakt ons samen met het museumgebouw tot een van de grote kunstmusea in Nederland en een belangrijke samenwerkingspartner voor musea internationaal.

Aanwinsten

We kijken met ons verwervingsbeleid kritisch naar elke potentiële aanwinst. Daarbij kijken we naar versterking van belangrijke kernen binnen de verzameling, én kunstwerken die juist een verbinding kunnen leggen tussen verschillende collectieonderdelen, die verder kunnen activeren, of daarbinnen juist ruimte geven aan nieuwe perspectieven.

Dit jaar konden we onder meer twee vazen van Olivier van Herpt verwerven, speciaal voor het museum gemaakt naar aanleiding van de tentoonstelling *Olivier van Herpt – Porcelain blues*. Een ander hoogtepunt is de verwerving van *Martha - My Ouma* uit 1984 van Marlene Dumas (1953). Het schilderij is afkomstig uit de nalatenschap van Jan Maarten Boll en is overgedragen aan het Rijk. *Martha - My Ouma* krijgt een vaste standplaats bij het museum. Vanaf april presenteerden we het werk in een kleine collectiepresentatie.

Daarnaast mochten we, in navolging van het MoMA in New York een langdurig bruikleen van Hilma af Klint aan de collectie toevoegen, *Serie VIII* uit 1920. De serie wordt getoond in de permanente tentoonstelling *Ontdek het Moderne*. Het museum is The Hilma af Klint Foundation zeer dankbaar, want de werken vormen een belangrijke aanvulling op de vaste collectie die schilderijen omvat van tijdgenoten als Piet Mondriaan, Wassily Kandinsky en Jacoba van Heemskerck. Net als Hilma af Klint, hielden deze kunstenaars zich bezig met het spirituele in de kunst. Kunstmuseum Den Haag is het eerste Nederlandse museum waar het werk van Af Klint langdurig is te zien.

Voor het verwervingsbeleid is het museum afhankelijk van de steun van particuliere fondsen, de gemeente en de rijksoverheid, maar even belangrijk zijn de donaties en legaten van particulieren die sinds de oprichting van het museum de ruggengraat vormen van de collectieopbouw. Dit jaar werd het museum in het verwervingsbeleid gesteund door de gemeente Den Haag, het Mondriaan Fonds, de Vereniging Rembrandt, de VriendenLoterij, het Hendrik Muller Fonds, het Eric Bos Fonds, Fonds Kunstmuseum en de Vriendenvereniging van Kunstmuseum Den Haag.

Inspectie erfgoedhuis Zuid-Holland

Het erfgoedhuis Zuid-Holland bracht in 2023 zijn vierjaarlijkse bezoek voor inspectie van beheer van de gemeentelijke collectie. Daaruit kwam onder meer naar voren dat de 'slimme strategie' zijn vruchten afwerpt en dat er hard is gewerkt om registratie en fotografie op orde te brengen. Daarnaast kwamen er aandachtspunten uit voort voor het gebouw, de klimaatinstallatie en de huidige (on)mogelijkheden voor wat betreft duurzaamheid, en ten aanzien van de ruimte en ruimtegebruik in het Berlagegebouw. We zijn blij met het resultaat en kennen de aandachtspunten, waarvan we hopen dat we deze in de komende jaren kunnen oplossen met het oog op de vervanging van de klimaatinstallatie en een mogelijke renovatie.

Andries Grill, *Bekerschroef*, 1642

Online collectie

De afgelopen jaren is de nadruk sterker komen te liggen op de zichtbaarheid van de collectie. Digitalisering en registratie is een belangrijk onderdeel van onze strategie, waarbij de gegevens van elk 'bewegend' object worden aangevuld en geredigeerd. De circa 170.000 objecten van het museum worden geregistreerd in het collectie registratiesysteem. De collectie online wordt continu aangevuld om de zichtbaarheid van de collectie te vergroten. Zo konden we dit jaar - vanwege het project om de modeprenten beter te documenteren - een deel van de collectie modeprenten online worden gepresenteerd. Via de collectiepagina staan nu per eeuw, en vanaf de 19e eeuw per decennia, modeprenten tot 1900 online. Hierdoor is de collectie goed toegankelijk voor professionals, studenten maar ook alle andere geïnteresseerden. Eind vorig jaar stonden er, dankzij de toevoeging van 3.785 objecten, meer dan 20.000 objecten online. In 2023 zijn er 5.057 objecten toegevoegd aan de website. Het totaal aantal objecten dat nu digitaal ontsloten wordt op de website is ruim 25.000.

Restitutie

Dit jaar besteedden we veel aandacht aan ons restitutiebeleid. We namen initiatief om openstaande dossiers uit het verleden op te lossen en riepen daarvoor hulp in van een herkomst-onderzoeker. Dit blijft ook in de komende jaren een prioriteit.

In 2023 konden we twee kunstvoorwerpen opnieuw verwerven die eerder, vanwege een uitspraak van de Restitutiecommissie van de gemeente Den Haag, werden teruggegeven aan de erfopvolgers van de Duits-Joodse kunstverzamelaar en filantroop Emma Budge (1852-1937). De commissie concludeerde in december 2022 dat de stukken in 1937 onvrijwillig waren verkocht door de erfgenamen.

Het betreft een zeldzame zilveren bekerschroef (een rijkversierde houder van een glas) uit 1642, gemaakt door de beroemde Haagse zilversmid Andries Grill, en een 14de-eeuwse schaal uit Kashan in Iran. De stukken werden in 1937 geveild bij veilinghuis Paul Graupe in Berlijn en daar aangekocht door Kunstmuseum Den Haag (toen Haags Gemeentemuseum).

De herverwerving kon plaatsvinden dankzij steun van het Mondriaan Fonds, de Vereniging Rembrandt, de Gemeente Den Haag en het Hendrik Muller Fonds. Vanaf 25 november 2023 t/m voorjaar 2024 tonen we de bekerschroef en de schaal in een speciale presentatie over het belang van de voorwerpen voor de collectie, tezamen met het levensverhaal van Emma Budge en haar bijzondere kunstverzameling, de oorspronkelijke verwerving, de restitutie van het object en de herverwerving.

3. Educatie

- We ontvingen in 2023 in totaal **17.768 leerlingen van basisscholen** met ons aanbod van thematische museumlessen voor groep 1 t/m 8.
- We ontvingen in 2023 in totaal **16.854 leerlingen uit het voortgezet onderwijs** met ons uitgebreide educatieve aanbod voor het voortgezet onderwijs en gevarieerde tentoonstellingsprogramma.
- We ontvingen in 2023 in totaal **2.487 leerlingen uit het mbo** en **1.133 leerlingen uit het hoger onderwijs**.
- In totaal gingen er **2.469 deelnemers** aan de slag in het Open Atelier (1.805 kinderen en 664 volwassenen).
- In 2023 voegden we **twee nieuwe titels** toe aan onze serie kinderkunstboeken in samenwerking met Uitgeverij Leopold, te weten *Een zomerse zondag* van Gerda Dendooven en *Hilma af Klint op zoek naar het onzichtbare* van Harriët van Reek.

Basisonderwijs

Tijdens de museumlessen staat het kijken naar authentieke kunstwerken centraal. We zijn daar gezien onze grote verscheidenheid aan collecties en tentoonstellingen een ideale plek voor. Afgelopen jaar werd het programma van museumlessen deels vernieuwd waarmee de collectie Delfts aardewerk en de collectie beeldhouwkunst weer een vast onderdeel van het lesprogramma werden. De kennismaking met museumbezoek en kunstkijken wordt tot stand gebracht onder leiding van een professioneel team van freelance museumdocenten. De leerlingen werkten op zaal of in het museumatelier aan beeldende of onderzoeksopdrachten in speelse vorm, om de creativiteit en de onderzoekende houding van kinderen te stimuleren. We maakten voor iedere museumles een digiles voor in de klas, waarmee het museumbezoek kon worden voorbereid.

Onze museumlessen maken deel uit van het programma Cultuuronderwijs op z'n Haags dat in samenwerking met Cultuurschakel wordt aangeboden. Ook zijn er twee museumlessen – één in het Kunstmuseum en één in het Fotomuseum – die deel uitmaken van het Cultuurmenu van de Stichting Gezamenlijke Projecten Haagse musea. In totaal konden de

761 gegeven museumlessen in Kunstmuseum en het Fotomuseum rekenen op goede evaluaties van het onderwijs.

Op verzoek van scholen uit het Speciaal Onderwijs is een 'visuele handleiding' gerealiseerd. Met dit document krijgen leerlingen met een beperking inzicht in het verloop van de ontvangst en de museumles. Ook museumdocenten deden meer kennis op over het werken met leerlingen uit het speciaal onderwijs.

Het kunstmuseum organiseerde dit jaar workshops voor Pabo-studenten waarmee we de toekomstige generatie leerkrachten bekendmaken met de waarde van kunst in het onderwijs en het museum. Tijdens de workshop maken studenten van De Haagse Hogeschool en andere Pabo's kennis met kunsteducatie en ontwikkelen werkvormen die zij in hun stageklas kunnen uitproberen.

Voortgezet onderwijs

Onder de noemer *Kunst Actief* bieden we 12 activerende rondleidingen aan waarin leerlingen naar aanleiding van het kijken naar en bespreken van kunst niet alleen beeldend aan het werk worden gezet, maar ook filosoferen, onderzoeken, schrijven, presenteren en discussiëren. Spelenderwijs oefenen zij vaardigheden die nodig zijn voor goed burgerschap.

In het kader van het Cultuurmenu van de Stichting Gezamenlijke Projecten Haagse musea bieden we een workshop voor de onderbouw. Hiernaast stelde Cultuurschakel ons in de gelegenheid om een drietal activiteiten uit ons aanbod voor voortgezet onderwijs extra onder de aandacht te brengen van de scholen.

Ons aanbod voor de eindexamens, bestaande uit een examenrondleiding voor Kunst Algemeen (havo/vwo) en eindexamenkijkwijzers voor Kunst Beeldende Vakken (tehatex: vmbo, havo, vwo), is nog steeds in trek: de eindexamenkijkwijzer vmbo werd 628 keer als boekje afgenomen, havo 325 keer en vwo 375 keer.

We maken en organiseren daarnaast nog meer educatieve workshops. We werken bijvoorbeeld al jaren samen met het Residentie Orkest voor het event *Klinkende Kunst*, we bieden een multidisciplinaire workshop (in samenwerking met het Korzo Theater en Het Nationale Theater) als onderdeel van onze samenwerking met de Johan de Witt Scholengroep en we hebben een doorlopende leerlijn voor het Sorgvliet Gymnasium.

We bereidden een programma voor onze interactieve tentoonstellingsvleugel Wonderkamers voor, waarmee we vanaf 2024 ook museumlessen Wonderkamers aanbieden aan groep 7 en 8 uit het basisonderwijs. Daarnaast werkten we aan de productie van een compleet nieuw spelonderdeel in Wonderkamers, genaamd *Kunstkijken* dat ook in 2024 van start zal gaan.

Per schooljaar bieden wij 2 gratis rondleidingen voor docenten aan waarbij de programmaleider ook een introductie geeft op ons educatieve aanbod. In het 2023 vond de rondleiding plaats bij de tentoonstelling *Escher – andere wereld* en *Royals en Rebels – British Fashion*.

Middelbaar en Hoger beroepsonderwijs

We ontvingen in 2023 in totaal 2.487 studenten van het mbo. Studenten volgden bijvoorbeeld een activiteit in het kader van *Kunst Actief*, een Mbo-Kijkblad Mode of deden de tablettour Rondje Mooiste Museum. We organiseerden daarnaast ook twee docentenbijeenkomsten mbo. Voor het hbo - de Pabo-opleiding en de studie Illustratie & Animatie - hebben we in samenwerking met de Haagse Hogeschool en ArtEZ, Zwolle voor de derde keer op rij een specialistisch educatief programma aangeboden in het museum.

Kind & Gezin

Doorlopend is er voor kinderen en gezinnen van alles te doen in het museum. Bij de informatiebalie is er keuze uit verschillende gratis Doe-bladen en iedere zondag is er Open Kinderatelier voor kinderen vanaf vijf jaar en de laatste zondag van de maand zijn ook volwassenen en gezinnen met jongere kinderen welkom tijdens het Open Familieatelier. In totaal ontvingen we 2.469 bezoekers, waarvan 1.805 kinderen en 664 volwassenen. Dat is een groei van bijna 1000 bezoekers ten opzichte van het jaar ervoor.

We hebben daarnaast 26 kinderworkshops en familieworkshops georganiseerd bij 8 verschillende tentoonstellingen, variërend van modeontwerpen tot weven, van 3D tot schilderen.

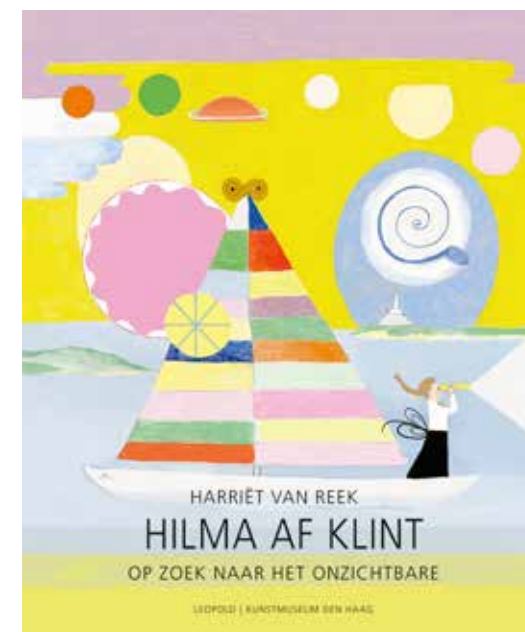
Gedurende de gehele looptijd van de tentoonstelling *M.C. Escher – Andere wereld*, bleek de op de Erezaal ingerichte plaats *Bouwen met Escher* een groot succes. Vele honderden kinderen, jongeren en volwassenen bouwden er, geïnspireerd door het werk van Escher, de meest fantastische bouwwerken met zwarte en neutraal gekleurde, houten Kapla-blokken op spiegelende platen. De resultaten konden op Instagram worden gedeeld via #MijnEscher. Drie winnaars wonnen een mooi prijzenpakket.

Publicaties

In 2023 voegden we twee nieuwe titels toe aan onze serie kinderkunstboeken in samenwerking met Uitgeverij Leopold, te weten: *Een zomerse zondag* van Gerda Dendooven en *Hilma af Klint op zoek naar het onzichtbare*, van Harriët van Reek. De tentoonstelling *Escher – Nieuwe werelden* zorgde ervoor dat het prijswinnende kunstprentenboek van Wouter van Reek over Escher dat eerder in samenwerking met het Kunstmuseum en Escher in het Paleis was uitgebracht een nieuwe bloei beleefde.

De in samenwerking met jeugdauteur en illustrator Daan Remmerts de Vries geproduceerde tweetalige kinderaudiotour over de vaste collectiepresentatie *Ontdek het Moderne* met bijpassend geïllustreerd tekenboek was vanaf de eerste dagen in januari volop in bedrijf. Ook vonden diverse titels uit onze serie kinderkunstboeken de weg naar de rest van de wereld. In 2023 zijn vertaald: *De draad van Alexander Calder* (China), *In de tuin van Monet* (China), *Jan Toorop*, *Het lied van de tijd* (Korea), *Meneer Kandinsky was een schilder* (China), *Nadir en Zenith in de wereld van Escher* (China).

4. Sociaal-maatschappelijk programma

Ons gebouw en de kunstcollectie zijn van de stad: dit museum is van elke inwoner van Den Haag. Voor hen willen we de deur wijd open zetten. We organiseren daarvoor speciale programma's en werken nauw samen met personen en organisaties die in de haarvaten van de stad actief zijn, zoals lokale MKB'ers, bibliotheken en woningbouwcorporaties. Zo proberen we zoveel mogelijk mensen te verleiden tot (in veel gevallen) hun eerste museumbezoek.

Stad naar het Museum

Sinds 2009 organiseren we museumavonden voor alle inwoners van Den Haag. Na drie jaar geen museumavonden vanwege de coronapandemie, konden we deze dit jaar eindelijk weer opstarten. Van maart tot juni organiseerden we zes museumavonden voor alle inwoners van Den Haag. De avonden stonden in het teken van de kunstenaar M.C. Escher. We verwelkomden op de avonden ongeveer 700 bezoekers per avond van acht stadsdelen: ruim 5500 mensen in totaal. Het was voor 40% van deze bezoekers de eerste keer dat zij in het museum waren. Op de avond ontvingen bezoekers een vrijkaart voor twee personen: zo'n 2000 mensen maakten later hier gebruik van om nog eens terug te komen. Het gehele programma bestaat uit de museumavonden, aanvullende wijkprogrammering (voorbereidende lezingen en workshops in de stadsdelen) en koffieochtenden op de eerste dinsdagochtend van de maand (onder de noemer *Bakkie Kunst*).

Voor de organisatie werken we met een wijkgerichte, persoonlijke aanpak via een netwerk van ambassadeurs. Ambassadeurs kunnen anderen overtuigen dat het waardevol is een bezoek te brengen aan het Kunstmuseum. Nieuw dit jaar was de ambassadeursbijeenkomst om iedereen te bedanken en weer vooruit te kijken naar komend jaar, waardoor wij de ambassadeurs zo goed mogelijk aan ons willen verbinden. Er waren 45 deelnemers: zowel ambassadeurs met wie we al jaren samenwerken als nieuwe ambassadeurs.

Ouderen

We geloven dat kunst en cultuur bijdragen aan een grotere kwaliteit van leven evenals meer zingeving. Ons project *Zomerschool voor eenzame ouderen* (in 2021 als pilot gestart en in 2022 structureel opgezet) konden we ook in 2023 continueren dankzij het Lang Leve Kunst Fonds en Fonds 1818. We maakten ook een handreiking en webinar voor andere musea om het project zelf ook op te starten. In december, vlak voor de feestdagen, organiseerden we een reünie voor de deelnemers. In totaal namen 32 mensen deel aan de zomerschool.

Samenwerkingen

Voor ons sociaal-maatschappelijk programma werken we samen met een grote groep partners, van Wijkz, Stek, Haagse Helpers, POLKA tot Saffier. De samenwerking gaat dan over deelname aan de museumavonden, maar ook om het organiseren van individuele bezoeken van groepjes statushouders en bijvoorbeeld het bezoek van een groep vanuit een fotoproject uit Duindorp aan het Fotomuseum.

In 2023 ontvingen we weer een bus van Museum Plus Bus in ons museum. De bus rijdt elke doordeweekse dag een groep ouderen naar één van de veertien deelnemende musea: een uniek initiatief voor ouderen in Nederland. Het initiatief van de bus met de reizende tentoonstelling *Topstukken on Tour* wordt doorgezet. Wij zijn trots op de samenwerking met Museum Plus Bus waardoor al 15 jaar óók iedere dag groepen senioren gratis naar één van de 15 deelnemende musea komen, waaronder het Kunstmuseum, voor een geheel verzorgd museumbezoek.

Daarnaast hebben we onze samenwerking met VindiQu voortgezet. Met hen bieden we mensen met aanwezige zorgbehoefte de mogelijkheid om toch geïnspireerd 'mee' te gaan met een virtueel bezoek aan het museum. Samen hebben wij de missie om kunst voor iedereen persoonlijk toegankelijk te maken door live rondleidingen aan te bieden.

Museumavond Stad naar het museum

met interactiemogelijkheden met de rondleider van Kunstmuseum Den Haag.

In samenwerking met JINC hebben we onder meer de 'stage carrousel dag' georganiseerd: een speciale dag waarop de verschillende afdelingen in het museum 160 tweedejaars VMBO-leerlingen van het Maris College Bohemen kennis lieten maken met verschillende beroepen en mogelijkheden in het museum. We organiseerden workshops over onder meer beveiliging, horeca, communicatie, educatie en tentoonstellingsopbouw.

We zijn ook partner van de coalitie 'een tegen eenzaamheid'. Naast de Zomerschool voor eenzame ouderen, waarbij we specifiek stilstaan bij zomereenzaamheid gaven we hier ook aandacht aan tijdens de week tegen eenzaamheid. Dit door door mensen actief uit te nodigen voor een praatje op de banken van kunstenaar Pablo Reinoso voor het museum.

Mbo-stagebureau

We zijn vanaf studiejaar 2022-2023 stapsgewijs begonnen met het opzetten van een stagebureau voor mbo-studenten. Dit doen we vanuit onze overtuiging dat de basis voor cultuurparticipatie in de jeugdijaren wordt gelegd. Het stagebureau draagt bij aan talentontwikkeling, kennisoverdracht, innovatie, maatschappelijke betrokkenheid, een diverser personeelsbestand en een inclusievere werkvloer. In 2023 waren er 17 stagiairs. De Rabobank is ook in 2023 als partner opgetreden.

5. Met dank aan

Partners, subsidiënten, sponsors, donateurs en de Vrienden van het Kunstmuseum maakten in 2023 aankopen, tentoonstellingen en bijzondere projecten mogelijk. We zijn hen uitermate dankbaar voor deze steun.

Fonds Kunstmuseum

- De heer H.C.W. Beijerinck
- Ben van den Berg
- Mevrouw L.A. van den Berg
- Margaret van Boetzelaer-Clegg
- De heer H.W. Breukink en mevrouw M.B. Burmann
- Thie Watse Brouwer en Henriëtte Wentholt
- Kunsthandel Ivo Bouwman
- De heer N.R. Bowers en mevrouw S.C. de Kleuver
- De heer en mevrouw Coumans-Van der Vorm
- Mevrouw C.C. van Dam
- De heer en mevrouw Delhez
- De heer en mevrouw Dietz-Elkerbout
- Renate van der Does
- De heer en mevrouw van den Driest-Sorgdrager
- De heer M.H. Fleers
- De heer en mevrouw Frech-Nije
- Georg Frerks
- De heer en mevrouw Van Fulpen-de Langen
- Jet van der Gaag-Halbertsma
- Hoogsteder Museum Foundation
- Liesbeth ten Houten
- De heer J.P. Huner
- Mevrouw A.A.M. Kouwenaar
- Jessy Lamers
- Ligtermoet (wacht op goedkeuring van vermelding)
- De heer en mevrouw Van Lith-Dumont
- Peggy en Ole van Luyn
- De heer A.S. Lampe en de heer A.P. Plompen
- Mevrouw J.D. Maas
- De heer en mevrouw M. Meeuwissen-Coenen
- Josephine Nieuwenhuis en Steven Kern

- De heer B.J.F. van Ommeren
- Mieke Pennock
- De heer en mevrouw Quist-Tomey
- Ebo en Nelly Roek
- Mevrouw mr. Y.C.M.Th. van Rooy
- De heer M.A. Rouw
- Coen Teulings en Salomé Bentinck
- Anky Schmale en Marcel Tielemans
- De heer L.F. Schepman
- Mevrouw P.M. Simonis
- Ir. A.C.W. Sip
- De heer F. van Steenis en mevrouw M.A van Steenis-Snijder
- Ewa Stein
- Mevrouw Van Vugt-Bennebroek
- Siep en Marlies Wijzenbeek-Lourens

Dank gaat uit naar

Alle vrienden van Kunstmuseum Den Haag. Alle bruikleengevers, erflaters en legatoren. Alle donateurs die het Kunstmuseum met een eenmalige donatie hebben gesteund. Alle donateurs die een bijdrage hebben geleverd aan de campagne Doneer voor een Turtle – Veilig vervoer van Topkunst. De besturen van de Vereniging van Vrienden van Kunstmuseum Den Haag en Stichting Mondriaan Business Club van Kunstmuseum Den Haag. Dank gaat ook uit naar eenieder die onvermeld wenst te blijven.

Speciale dank gaat uit naar

Kroese-Duijsters Fonds

- Erik Bos Fonds
- Hofman & Sip Fonds
- Laurent en Carla Fonds
- Laanfonds

We zijn enorm dankbaar voor de steun, financieel en moreel, die we van sponsors, donateurs en fondsen in 2023 hebben mogen ontvangen.

Met dank aan

Particulieren

Het vergt financiële slagkracht om restauraties en bijzondere aankopen voor de collectie te kunnen doen en daarnaast ook educatieve projecten te realiseren. Hierbij is steun van particulieren – van Vrienden, donateurs en testateurs – onmisbaar. Het Kunstmuseum is dan ook dankbaar voor de donaties die het in 2023 heeft ontvangen.

Eenmalige donaties

Steeds meer museumbezoekers maken voorafgaand, tijdens of na een museumbezoek een eenmalige donatie over. Dat gebeurt tijdens het proces van het online bestellen van tickets, via een doneerzuil in het museum en via directe overboekingen. Daarnaast ontvangt het museum ook substantiële donaties. In de meeste gevallen gaat het om geoormerkte donaties met een duidelijke bestemming.

Crowdfunding Doneer voor een Turtle

Tijdens het Begunstigersdiner op 30 juni 2023 lanceerden we de crowdfundingcampagne *Doneer voor een Turtle – Veilig vervoer van Topkunst*. Het doel was om geld op te halen voor de refurbishment van onze vijftig transportkisten, ook wel Turtles genoemd. Daarnaast bestond de wens om één grote nieuwe Turtle aan te schaffen voor het vervoeren van grote schilderijen uit de collectie. Met deze campagne riepen we museumbezoekers en bestaande relaties op om een donatie te doen of om een Turtle te adopteren. Het was een succesvolle campagne waardoor het museum in staat is om de refurbishments uit te voeren en de grote nieuwe Turtle aan te kopen.

Fonds Kunstmuseum

Net als in voorgaande jaren sloten museumliefhebbers zich aan als donateur bij Fonds Kunstmuseum; het initiatief voor particulieren die het museum met een jaarlijkse donatie financieel ondersteunen en als dank daarvoor nauw bij het

museum worden betrokken. Eind december 2023 konden we, dankzij de financiële steun van Fonds Kunstmuseum, een bijzondere blauwwitte bloemenhouder van Delfts aardewerk verwerven uit privébezit. Een bijzondere aanwinst die goed past bij onze Delfts aardewerk collectie.

Fondsen op Naam

Speciale dank gaat uit naar donateurs die een eigen Fonds op Naam bij Kunstmuseum Den Haag hebben opgericht. Het heeft het museum buitengewoon verheugd dat er in 2023 twee nieuwe Fondsen op Naam zijn opgericht met elk een eigen specifiek doel; het Laanfonds en het Laurent en Carla Fonds. Daarnaast zijn we dankbaar voor de steun die ook voor de komende vijf jaar is toegezegd aan het Hofman & Sip Fonds.

Kroese-Duijsters Fonds

In 2020 is het Kroese-Duijsters Fonds opgericht. De middelen van dit fonds komen in belangrijke mate ten goede aan werkzaamheden rondom het beheer, behoud en uitbreiding van de collectie met bijzondere aandacht voor restauratie. De bijdrage van 2023 heeft het museum besteed aan de restauratie van de schilderijlijst van Max Beckmanns schilderij *Baders met groene kleedcabine en schippers met rode broek* in Zandvoort uit 1934. Daarnaast is een deel van de bijdrage besteed aan de restauratie van het schilderij *Gutai Gulupu* van de Japanse kunstenaar Michimasa Naohara uit 1967. In de tentoonstelling *Kunst uit de jaren '60 - voorbij de grenzen* werd het schilderij getoond.

Hofman & Sip Fonds

Het Hofman & Sip Fonds ondersteunt onze educatieve activiteiten. De jaarlijkse bijdrage van 2023 is besteed aan de realisatie van een speciale module voor een museumles voor deelnemende leerlingen van groep 8 in Wonderkamers.

Olivier van Herpt, *Porcelain Blues*

Met dank aan

Erik Bos Fonds

In 2017 is het Erik Bos Fonds opgericht met als doel het ondersteunen van de ontwikkeling van onze fotocollectie door de aankoop van nieuwe werken en het uitbrengen en/of ondersteunen van fotopublicaties. In 2023 kon het museum dankzij het Erik Bos Fonds maar liefst 341 foto's verwerven van de Hongaars Nederlandse fotograaf Eva Besnyö.

Laurent en Carla Fonds

In 2023 is er een nieuw Fonds op Naam gevestigd, het Laurent en Carla Fonds, waarvan de middelen in belangrijke mate ten goede komen aan de aankoop en/of restauratie van een of meer kunstobjecten, jaarlijks in onderling overleg te bepalen.

Laanfonds

We ontvingen in 2023 een significante schenking van de Stichting Laan van Meerdervoort. Deze schenking is ondergebracht in een Fonds op Naam, het Laanfonds, met als doelstelling de verrijking en verbreding van persoonlijke ontwikkeling van kinderen en volwassenen door middel van het educatieve en sociaal-maatschappelijke aanbod. Een deel van de schenking heeft in 2023 een mooie bestemming gevonden, namelijk de grondige renovatie van ons Museumatelier.

Nalatenschappen

Een groeiende groep particulieren heeft aangegeven het Kunstmuseum te hebben opgenomen in het testament. Zij worden net als donateurs van Fonds Kunstmuseum nauw bij het museum betrokken. Het Kunstmuseum participeert in twee initiatieven die beiden het thema 'nalaten aan cultuur' onder de aandacht brengen, respectievelijk: het landelijke *Nalatenaancultuur* en het Haagse *Ikwas hier070*.

Vrienden

De vriendenvereniging van Kunstmuseum Den Haag, met 2300 leden, zet zich sinds haar oprichting onophoudelijk voor het museum in. In 2023 ontving het museum een genereuze donatie voor de aankoop van twee imposante vazen van de kunstenaar Olivier van Herpt.

In 2023 werden Vrienden meermalen in het Kunstmuseum uitgenodigd, onder meer voor verschillende openingen, gratis lezingen, rondleidingen en voor de jaarlijkse ledenvergadering. Vrienden waren welkom bij lezingen over onder andere Nicole Eisenman, *Escher- Andere wereld*, *Maison d'Artiste* en over *Royals & Rebels*.

Mondriaan Business Club

De Mondriaan Business Club stimuleert nauwe samenwerking met bedrijven en stichtingen in en om Den Haag om ons financieel te ondersteunen. Het jaar 2023 was voor de MBC bijzonder. Allereerst werden we geconfronteerd met nieuwe belastingwetgeving met als gevolg dat het lidmaatschap BTW-plichtig werd. Daarmee stegen de kosten voor de deelnemende bedrijven en instellingen met 21%. De MBC heeft het project *Stad naar Museum* financieel opnieuw ruimhartig ondersteund en de aanschaf van een grote Turtle mogelijk gemaakt.

Bedrijven

Sinds 2007 is Stijl Advocaten onze partner, in het bijzonder van de permanente tentoonstelling *Mondriaan & De Stijl*. Structurele partner Aronson Antiquaires steunt *Het Wonder van Delfts Blauw*.

De Rabobank ondersteunt ons mbo-stagebureau sinds 2022. Het project doen we in samenwerking met ROC Mondriaan.

Als supporter van alle kunstontdekkers zet Nationale-Nederlanden zich samen met ons in om een breder publiek te

Foto: Charlotte van der Gaag

Met dank aan

enthousiasmeren voor kunst en cultuur. Nationale-Nederlanden steunde de modetentoonstelling *Royals & Rebels* en zorgde ervoor dat twee bijzondere outfits uit de garderobe van stijlicoon Prinses Diana aan de tentoonstelling werden toegevoegd. Daarnaast organiseerden we in ons museum de lancering van het NN Kunstfestival.

In het najaar organiseerde Fotomuseum Den Haag met steun van de ASN Bank en het V-fonds de tentoonstelling *Vrouwelijke oorlogsfotografen: van Lee Miller tot Anja Niedringhaus*.

Fondsen

Door *de Zomerschool* te organiseren leveren we een bijdrage aan de gezondheid en het welzijn van ouderen. Het programma werd wederom ondersteund door Lang Leve Kunst Fonds en door Fonds1818. Dit jaar ontvingen we ook steun van de Debman Foundation voor een kunstprogramma voor Alzheimerpatiënten. Ook dit programma sluit aan bij onze missie; kunst dichtbij brengen, voor iedereen. Stichting De Versterking stelde haar bijdrage beschikbaar voor het ontwikkelen van het kunstdagboek bij *Ontdek het Moderne* en de audiotour speciaal voor kinderen. Stichting Zabawas maakte het kunstwerk *Isomic* van studio Martens en Visser mogelijk. Deze installatie in de hal van het Berlagegebouw was onderdeel van de tentoonstelling *Escher-Andere Wereld*. Mondriaan Fonds, Fonds21 en Turing Foundation steunden de tentoonstelling *Hilma af Klint en Mondriaan*, hoog genoteerd in de NRC-lijst van beste tentoonstellingen in 2023, waarmee een breed publiek werd bereikt. Tegelijkertijd en in context met Af Klint en Mondriaan werd in KM21 de tentoonstelling *Tai Shani – Our hieromantic objects of love* getoond. Ook hiervoor ontvingen we steun vanuit het Mondriaan Fonds.

VriendenLoterij

Onze dank spreken we uit voor de deelnemers van de VriendenLoterij. Zo'n 3000 van hen ontvingen we in het Kunstmuseum tijdens het deelnemersweekend eind augustus toen zij de tentoonstelling *Escher-Andere Wereld* bezochten. Zij maken het mogelijk onze eigen collectie uit te breiden met belangrijke werken.

6. Bestuur, organisatie en personeel

Ondernemingsraad

In 2023 is de samenstelling van de Ondernemingsraad (OR) veranderd. Een aantal vertrouwde krachten maakten na vele jaren plaats voor nieuwe medewerkers. Ook heeft de OR een actieve adviesrol vervuld in de werving en selectie van de nieuwe algemeen directeur, onder meer door – na actieve raadpleging van alle afdelingen – een advies uit te brengen over het gewenste profiel. In 2023 heeft de OR twee bijeenkomsten georganiseerd met een afvaardiging van de raad van toezicht. Met een periodieke terugblik wordt de raad op de hoogte gehouden van wat er speelt onder het personeel van het museum.

Kennisdeling en -ontwikkeling

We organiseren maandelijkse kennisdelingsbijeenkomsten onder de naam KM-academie, waar we kennis en ervaringen uitwisselen met elkaar, soms met externe sprekers. Ook is een aantal masterclasses georganiseerd voor de conservatoren. In vervolg op het reeds in 2022 ingezette traject om de kwaliteit en het bewustzijn over de beveiliging te verbeteren, was er een training voor alle zaalwachten en controleurs.

Ziekteverzuim en BHV

In 2023 daalde het ziekteverzuim tot 4,23% (ten opzichte van 6,93% in 2022). Dat is gedeeltelijk te verklaren door een verlaging van het langdurig verzuim (door beter beleid en meer gesprekken) en daarnaast door afname van coronagerelateerde uitval. Het aantal preventiemedewerkers is uitgebreid van een naar twee personen, waardoor er naast preventie op fysieke aspecten nu ook aandacht uitgaat naar bewaking van de mentale gezondheid van medewerkers.

Medewerkers

We verwelkomden in 2023 vijftien nieuwe medewerkers. Werving en selectie voor meer generieke functies (zoals voor de afdeling Personeel en organisatie en Financien) bleek soms een

uitdaging. Voor inhoudelijke functies – zoals conservator – blijven we onverminderd aantrekkelijk als werkgever.

De invulling van elke vacature binnen het museum biedt een kans voor een meer divers en inclusief personeelsbestand. Dat streven wordt meegenomen in alle fases van het selectieproces, met ook in 2023 mooie resultaten. De Rooney rule wordt standaard toegepast binnen elke selectieprocedure.

In 2023 ontstonden vacatures op enkele sleutelposities, zoals hoofd Financiën, hoofd Marketing en Communicatie en uiteraard de vacature van algemeen directeur, na het vertrek van Benno Tempel. De raad van toezicht is in het najaar, met behulp van een extern bureau, de wervingsprocedure gestart. Er is vooraf, samen met de OR, breed input gevraagd aan alle medewerkers op het gewenste profiel. De nieuwe algemeen directeur zal op 1 juni 2024 starten.

Raad van advies

Ook in 2023 reflecteerden we met onze raad van advies over actuele en relevante kwesties, zoals hoe we cultuurliefhebbers van alle leeftijden uit heel Nederland en daarbuiten betrekken, nu en in de toekomst. In 2023 vergaderde de raad tweemaal. We bespraken met hen onder meer de nieuwe Cultuurvisie 2033 van de gemeente Den Haag en de betekenis voor het museum, evenals de positionering van het museum in relatie tot de PR en marketing voor de tentoonstelling *Hilma af Klint en Piet Mondriaan*. Een tentoonstelling die niet alleen de introductie van een voor het grote publiek onbekende vrouwelijke kunstenaar uit de geschiedenis van de abstracte kunst betekende, maar ook een andere kijk op het oeuvre van Mondriaan bood.

Raadslid Safiyeh Salehi Mobarakeh modereerde daarnaast het nagesprek met netwerkpartners uit de Haagse culturele sector na de filmvertoning van *White balls on walls* in het Filmhuis Den Haag in februari 2023.

Anoniem, Bloemenmeisje, 1675-1699

In 2022 bestond de raad van advies uit de volgende leden:

- Michael Dijkstra Taurel
- Pierre Heijnen (tot voorjaar 2023)
- Karim El-Khetabi
- Robin Kroes
- Umar Mirza
- Safiyeh Salehi Mobarakeh
- Bilal Sahin
- Nadia Zerouali

Raad van toezicht

De raad van toezicht van de Stichting heeft per 31 december 2023 de volgende samenstelling:

- **Mevrouw drs. G.M.C. de Ranitz**, voorzitter sedert 23 september 2021, termijn herbenoeming 2025
- **De heer drs. H.W. Breukink**, lid sedert 17 september 2015, tot 1 januari 2024
- **De heer drs. M. Essafi**, lid sedert 22 september 2017, termijn herbenoeming 2021
- **Mevrouw drs. J. Klijnsma**, lid sedert 30 september 2019, termijn herbenoeming 2023
- **Mevrouw drs. M.D. Cambeen**, lid sedert 1 december 2022, termijn herbenoeming 2026
- **Mevrouw mr. J. Mendlik**, lid sedert januari 2023, termijn herbenoeming 2027
- **(De heer drs. R.L.A. Menken**, lid sedert 1 januari 2024, termijn herbenoeming 2028.)

Verslag Raad van Toezicht

In 2023 is de raad van toezicht vier keer bijeengekomen. Naast de reguliere vergaderingen heeft de raad twee keer online overlegd in augustus en november. Redenen voor deze extra vergaderingen waren de in juli ontstane vacature algemeen directeur en het opstellen van het meerjarenbeleidsplan en de meerjarenbegroting 2025-2028.

De voorzitter van de raad van toezicht heeft 7 keer per jaar overleg met de directie, waarin lopende zaken worden besproken. Daarnaast is er altijd een delegatie van de raad aanwezig bij openingen van tentoonstellingen en andere relatie-evenementen die in het Kunstmuseum plaatsvinden.

Anderhalve week voorafgaand aan iedere raad van toezicht vergadering, komt de auditcommissie (waarin twee leden van de raad van toezicht zitting hebben) bijeen om alle financiële

stukken te bespreken met de zakelijk directeur en het hoofd Financiën. De accountant sluit in april hierbij aan in verband met de jaarrekening. Net als in december ten behoeve van de managementletter.

Per 1 januari 2023 is mevrouw J. Mendlik toegetreden tot de raad als opvolger van Mevrouw Y. van Rooy, van wie de zittingstermijn eind 2022 eindigde. De zittingstermijn van de heer H. Breukink is geëindigd in december 2023. De heer R. Menken is per 1 januari 2024 aangetreden als zijn opvolger als lid van de raad en als voorzitter van de auditcommissie.

In de vergadering van april is de jaarrekening 2022 van Kunstmuseum Den Haag goedgekeurd. In alle vergaderingen is stilgestaan bij de kwartaalrapportages, begroting en prognose van het museum. De prognose is elke drie maanden aangepast, mede als gevolg van de onzekere en onvoorspelbare ontwikkelingen rondom inflatie, uitwerking nieuw CAO en stijgende energieprijzen.

Voorafgaand aan de vergadering in juni heeft de ondernemingsraad zogenaamde rondetafelgesprekken met de rvt-leden georganiseerd waarbij verschillende stellingen aan de rvt zijn voorgelegd. Ook heeft Marieke Cambeen geregeld contact met leden van de ondernemingsraad. Mevrouw Cambeen en de voorzitter van de raad zijn conform art. 24 van de WOR tevens periodiek aanwezig bij het overleg tussen de ondernemingsraad en de directie. Daarnaast is er periodiek contact met leden van het BMO. In de vergadering van juni heeft het hoofd afdeling collecties een presentatie gegeven over het restitutiebeleid en koloniaal erfgoed.

Vanwege stijgende energielasten en personeelskosten vraagt de financiële situatie van het Kunstmuseum extra aandacht. De medewerkers zijn hierover geïnformeerd tijdens een tweetal personeelsbijeenkomsten. Er is een speciale tijdelijke commissie

van museummedewerkers geformeerd om de financiële situatie kritisch onder de loep te nemen en er zijn mogelijkheden voor besparingen onderzocht. Vanzelfsprekend is de rvt hierbij eveneens nauw betrokken.

De algemeen directeur, Benno Tempel gaf in juli aan dat hij zou vertrekken bij het Kunstmuseum om algemeen directeur te worden bij het Kröller-Müller museum in Otterlo. De heer Tempel heeft ruim veertien jaar bij het Kunstmuseum, Fotomuseum, KM21 en Escher in het Paleis gewerkt en heeft ons veel gebracht. Wij zijn trots op wat hij heeft neergezet en de erfenis die hij achterlaat; wij zijn danken hem daarom vanaf deze plek nogmaals voor zijn bijdrage.

De wervingsprocedure voor een nieuwe algemeen directeur is in augustus opgestart. Er is een benoemingscommissie samengesteld, bestaande uit de voorzitter en 2 leden van de raad, de zakelijk directeur en hoofd P&O. Er is een wervingsbureau (Bestman) in de arm genomen om het gehele proces te ondersteunen. De medewerkers van het museum zijn vanaf de start van het proces goed geïnformeerd door de voorzitter van de raad en de zakelijk directeur.

De medewerkers hebben hun input gegeven voor de profielschets van de nieuwe algemeen directeur. De ondernemingsraad heeft zowel voorafgaand aan het opstellen van de profielschets, als bij het gereedkomen van de profielschets advies uitgebracht. Op basis hiervan is de profielschets vastgesteld en is de vacature in november gepubliceerd. Na een zorgvuldige procedure waarin vertegenwoordigers van het artistieke team en de ondernemingsraad betrokken waren, is in februari 2024 mevrouw Margriet Schavemaker benoemd tot algemeen directeur per 1 juni 2024. In de periode vanaf 1 november is de directie van het Kunstmuseum gevoerd door de zakelijk directeur met ondersteuning van hoofd collecties en hoofd tentoonstellingen. Dit duurt voort tot 1 juni 2024.

Foto: Charlotte van der Gaag

In de vergadering van september is de begroting 2024 van het Kunstmuseum vastgesteld en is ingegaan op de prognose 2023. De aangeleverde input voor het profiel van de algemeen directeur is besproken.

De vergadering van december stond in het teken van de prognose 2023, de managementletter, het concept meerjarenbeleidsplan en de meerjarenbegroting 2025-2028, de zelfevaluatie van de raad van toezicht, de voortgang van de werving van de nieuwe algemeen directeur en het afscheid van de heer Breukink.

Stichting Atana bevordert de diversiteit van raden van toezicht door talenten met een migratie achtergrond op te leiden voor toezicht; onder andere in de regio Den Haag. Een onderdeel hiervan is een traineeship bij een rvt van een Haagse kunstinstelling. De raad van toezicht heeft in 2023 besloten deel te nemen aan dit traject. De voorzitter van de raad van toezicht, het lid belast met de directe relatie met de ondernemingsraad en de zakelijk directeur hebben in november deelgenomen aan een eerste training van Atana, gericht op de begeleiding van de trainee. Deze zal begeleid worden door het raad van toezicht lid dat de relatie met de ondernemingsraad onderhoudt. De trainee start begin 2024.

De raad van toezicht is trots op wat de collega's bij het Kunstmuseum, het Fotomuseum en KM21 hebben neergezet in 2023. De coronajaren zijn nu echt achter ons en het publiek is terug. De veranderingen die op ons af komen worden met schwing aangepakt en we willen vanaf deze plek graag alle medewerkers, onder leiding van Paul Broekhoff en de leden van het BMO, danken voor hun grote inzet en bevlogenheid.

Nevenactiviteiten Raad van Toezicht

- **Mevrouw G.M.C. de Ranitz (voorzitter)**
 - Voorzitter raad van bestuur SURF (hoofdfunctie)
 - Vicevoorzitter raad van commissarissen Stichting Espria, lid auditcommissie
 - Lid raad van commissarissen Verzekeringsmaatschappij Groot Amsterdam N.V.
 - Voorzitter bestuur SIDN Fonds
- **De heer drs. H.W. Breukink**
 - Executive coach bij en eigenaar van Development Dialogue (hoofdfunctie)
 - Voorzitter raad van toezicht Residentie Orkest Den Haag
 - Lid raad van commissarissen Fetim Group
- **De heer drs. M. Essafi**
 - Directeur/eigenaar PublicEffect Consulting (hoofdfunctie)
 - Lid Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen 2050
- **Mevrouw drs. J. Klijnsma**
 - Commissaris van de Koning voor de Provincie Drenthe (hoofdfunctie)
 - Ambassadeur Liliane Fonds
 - Voorzitter bestuur Stichting De Dutch Don't Dance Division
 - Voorzitter raad van toezicht VSB fonds
- **Mevrouw drs. M.D. Cambeen**
 - VP Springer Journals bij Springer Nature (hoofdfunctie)
- **Mevrouw mr. J. Mendlik**
 - Senior rechter A en voorzitter van het bestuur Rechtbank Rotterdam (hoofdfunctie)
 - Voorzitter raad van advies Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum advies
 - Lid college buitengewoon beroep Leidse studentenvereniging Minerva

- De heer drs. R.L.A.Menken
 - Managing Director en mede-eigenaar Menken Orlando B.B. (hoofdfunctie)
 - Voorzitter van Bedrijvenvereniging ITC-Hazerswoude-Dorp

Bestuur Kunstmuseum Den Haag

Samenstelling directie / dagelijkse leiding

- De heer drs. Benno Tempel - Algemeen directeur, sinds 1 januari 2009 tot 1 november 2023.
- De heer drs. Paul Broekhoff - Zakelijk directeur, sinds 1 juli 2021

Managementteam

- Irma Benliyan (tot 1 augustus 2023) en Debby Vlasblom
 - Hoofd Marketing & Communicatie (sinds 1 december 2023)
- Adeline van den Berg - Directiesecretaris
- Doede Hardeman - Hoofd Collecties
- Rosita Girjasing - Hoofd Financiën (tot 1 mei 2023)
- Daniel Koep - Hoofd Tentoonstellingen
- Jan van Kooten - Hoofd Partnerships & Events
- Jet van Overeem - Hoofd Educatie
- Irena Szarzynski - Hoofd Personeel & Organisatie

Nevenactiviteiten directie en managementteam

- De heer drs. B. Tempel - algemeen directeur sinds 1 januari 2009 tot 1 november 2023
 - Voorzitter Stichting Het van Doesburghuis
 - Member Vetting 19e-eeuwse schilderkunst TEFAF
 - Adviseur Vereniging Rembrandt
 - Vetting committee 19e eeuwse vroeg moderne kunst PAN

- De heer drs. P.G.T. Broekhoff - Zakelijk directeur
 - Voorzitter Raad van Toezicht Piket Kunstprijzen
 - Voorzitter Raad van Toezicht Stichting Storm
 - Bestuurslid Stichting Partners in Toerisme (PIT)
 - Bestuurslid Stichting Directies Haagse Musea

- Irma Benliyan, Hoofd Marketing & Communicatie
 - Voorzitter bestuur stichting Motel Mozaïque

- Adeline van den Berg, directiesecretaris
 - Geen nevenactiviteiten

- Rosita Girjasing, Hoofd Financiën
 - Lid raad van toezicht Kunstlinie Almere
 - Lid raad van toezicht Raeger Autismecentrum
 - Logotherapeut bij en eigenaar van BiWeL
 - Docent bij NILEA (Nederlands Instituut voor Logotherapie en Existentiële Analyse)
 - Radiopresentator Vahon Den Haag

- Doede Hardeman, Hoofd Collecties
 - Incidenteel adviseur voor het Mondriaan Fonds

- Daniel Koep, Hoofd Tentoonstellingen
 - Geen nevenactiviteiten

- Jan van Kooten, Hoofd Partnerships & Events
 - Voorzitter van bestuur PvdA/Groen Links 'Ronde Venen'
 - Lid van bestuur van stichting Landelijke herdenking april/mei stakingen '43
 - Extern vertrouwenspersoon van het Nederlands Letterenfonds

- **Jet van Overeem, Hoofd Educatie**
 - Extern deskundige bij Hogeschool Avans, Eindexamens Illustratie & Animatie
 - Extern deskundige bij Hogeschool ArtEZ, Eindexamens Illustratie & Animatie
 - Jeugdauteur bij Uitgeverij Hoogland & Van Klaveren
 - Jeugdauteur bij Uitgeverij Malmberg
 - Jeugdauteur bij Uitgeverij Gerstenberg Verlag
- **Irena Szarzynski, Hoofd Personeel & Organisatie**
 - Bestuurslid 1646 Experimental Art Space
- **Debby Vlasblom, Hoofd Marketing & Communicatie (per 1 december 2023)**
 - Bestuurslid Kunstkerk Dordrecht
 - Adviseur museum De Pont Tilburg

7. Financiën

A. BATEN		Realisatie 2023	Begroting 2023	Realisatie 2022
	EIGEN INKOMSTEN			
1	Publieksinkomsten binnenland (2+3+4+5+6)	€ 3.725.051	3.896.690	3.214.405
2	Kaartverkoop	€ 3.204.470	3.376.690	2.757.290
6	Overige publieksinkomsten	€ 520.582	520.000	457.115
8	Publieksinkomsten (1+7)	€ 3.725.051	3.896.690	3.214.405
9	Sponsorinkomsten	€ 145.559	113.000	114.322
10	Overige directe inkomsten	€ 1.075.281	540.000	698.453
11	Totaal directe inkomsten (8+9+10)	€ 4.945.891	4.549.690	4.027.181
12	Indirecte inkomsten	€ 960.101	600.000	419.237
13	Private middelen - particulieren incl. vriendenverenigingen	€ 163.710	125.000	263.166
14	Private middelen - bedrijven	€ 12.000	25.000	12.000
15	Private middelen - private fondsen	€ 762.107	150.000	2.196.673
16	Private middelen - goede doelenloterijen	€ 822.447	700.000	795.801
17	Totaal bijdragen uit private middelen (13+14+15+16)	€ 1.760.264	1.000.000	3.267.640
18	Totaal indirecte inkomsten (12+17)	€ 2.720.365	1.600.000	3.686.876
19	Totaal eigen inkomsten (11+18)	€ 7.666.256	6.149.690	7.714.057
	SUBSIDIES			
21	Totaal structureel Cultuurfondsen	€ 125.000	125.000	125.000
23	Totaal structureel gemeente Den Haag (specificatie naar dienst en doel)	€ 11.838.490	11.850.000	11.174.033
24	Totaal incidenteel gemeente Den Haag (specificatie naar dienst en doel)	€ 448.800	65.000	64.800
25	Totaal overige subsidies/bijdragen uit publieke middelen	€ 0	0	204.406
26	Totaal subsidies (20+21+22+23+24+25)	€ 12.412.290	12.040.000	11.568.239
27	TOTALE BATEN (19+26)	€ 20.078.546	18.189.690	19.282.296

B. LASTEN EN RESULTAAT		Realisatie 2023	Begroting 2023	Realisatie 2022
	LASTEN			
1	Beheerlasten personeel totaal (1a+1b+1c+1d+1e+1f)	€ 4.197.859	3.441.541	3.419.787
2	Beheerlasten materieel totaal (2a+2b+2c+2d+2e+2f)	€ 4.198.142	4.657.227	4.273.360
3	Totaal beheerlasten (1+2)	€ 8.396.000	8.098.768	7.693.147
4	Activiteitenlasten personeel totaal (4a+4b+4c+4d+4e+4f+4g)	€ 7.054.888	6.852.357	6.500.484
5	Activiteitenlasten materieel totaal (5a+5b+5c+5d+5e+5f+5g+5h+5i)	€ 5.101.687	3.962.606	6.593.936
6	Totaal activiteitenlasten (4+5)	€ 12.156.576	10.814.963	13.094.420
7	Totale lasten (3+6)	€ 20.552.576	18.913.731	20.787.566
	RESULTAAT			
8	Saldo uit gewone bedrijfsvoering	€ -474.030	-724.041	-1.505.271
9	Saldo rentebaten/-lasten	€ 56.844	0	-27.695
10	Saldo overige buitengewone baten/lasten	€ 0	0	0
11	Exploitatieresultaat (8+9+10)	€ -417.186	-724.041	-1.532.965

Baten 2023

De totale baten bedroegen € 20.078.546 waarvan € 3.725.051 aan publieksinkomsten. De baten waren € 1.888.856 hoger dan de begroting van € 18.189.690 en betreffen voornamelijk meerdere events en bijdragen van fondsen ten behoeve van kunstaankopen. Het totaal aantal bezoekers in 2023 was 423.044 waarvan 361.992 bezoekers voor Kunstmuseum Den Haag en 61.052 bezoekers voor het KM21/Fotomuseum. Het aantal bezoekers kwam daarmee 23.044 hoger uit dan het begrote aantal bezoekers van 400.000. De eigen inkomsten van het museum zoals de publiek-inkomsten, directe en overige inkomsten vormen in 2023 circa 27% van de totale baten. De subsidies/bijdragen van publieke en private fondsen zijn hierbij niet meegenomen omdat deze doorgaans eenmalig zijn. Deze subsidies/bijdragen zijn direct toe te wijzen aan kunstaankopen of tentoonstellingen- of overige projecten. De overige baten zoals de subsidie van de gemeente Den Haag en de publiekinkomsten zijn jaarlijks terugkerende baten.

Lasten 2023

De totale lasten bedroegen € 20.552.576. Dit is een toename van € 1.638.845 ten opzichte van de begroting. Deze toename van de lasten ten opzichte van de begroting wordt vooral verklaard door hogere uitgaven voor kunstaankoop en meerdere events.

Exploitatie resultaat 2023

Het exploitatieresultaat over 2023 bedroeg € 417.186 negatief. Wanneer dit wordt gecorrigeerd door kunstaankopen waarvoor speciale bestemmingsfondsen voor aanwezig zijn, resteert een negatief exploitatieresultaat van € 184.498. Het tekort in de exploitatie wordt veroorzaakt door meer inhuurkrachten.

Financiële positie 2023

De financiële positie van het museum is solide. Het museum beschikt over voldoende eigen vermogen en de liquiditeitspositie is ruim voldoende om aan de korte termijn verplichtingen te voldoen. Het saldo aan liquiditeiten nam in vergelijking met 2022 per ultimo 2023 af. De mutatie in de liquiditeiten 2023 wordt toegelicht bij het kasstroomoverzicht.

Financiële ratio's	2023	2022	2021	2020	2019
Solvabiliteit	0,53	0,55	0,58	0,57	0,57
Current ratio	3,69	4,08	3,92	4,06	4,01
Verdien vermogen*	64%	69%	51%	42%	91%

*Verhouding eigen inkomsten/
structurele subsidies

Eva Besnyő, Violette Cornelius, 1938

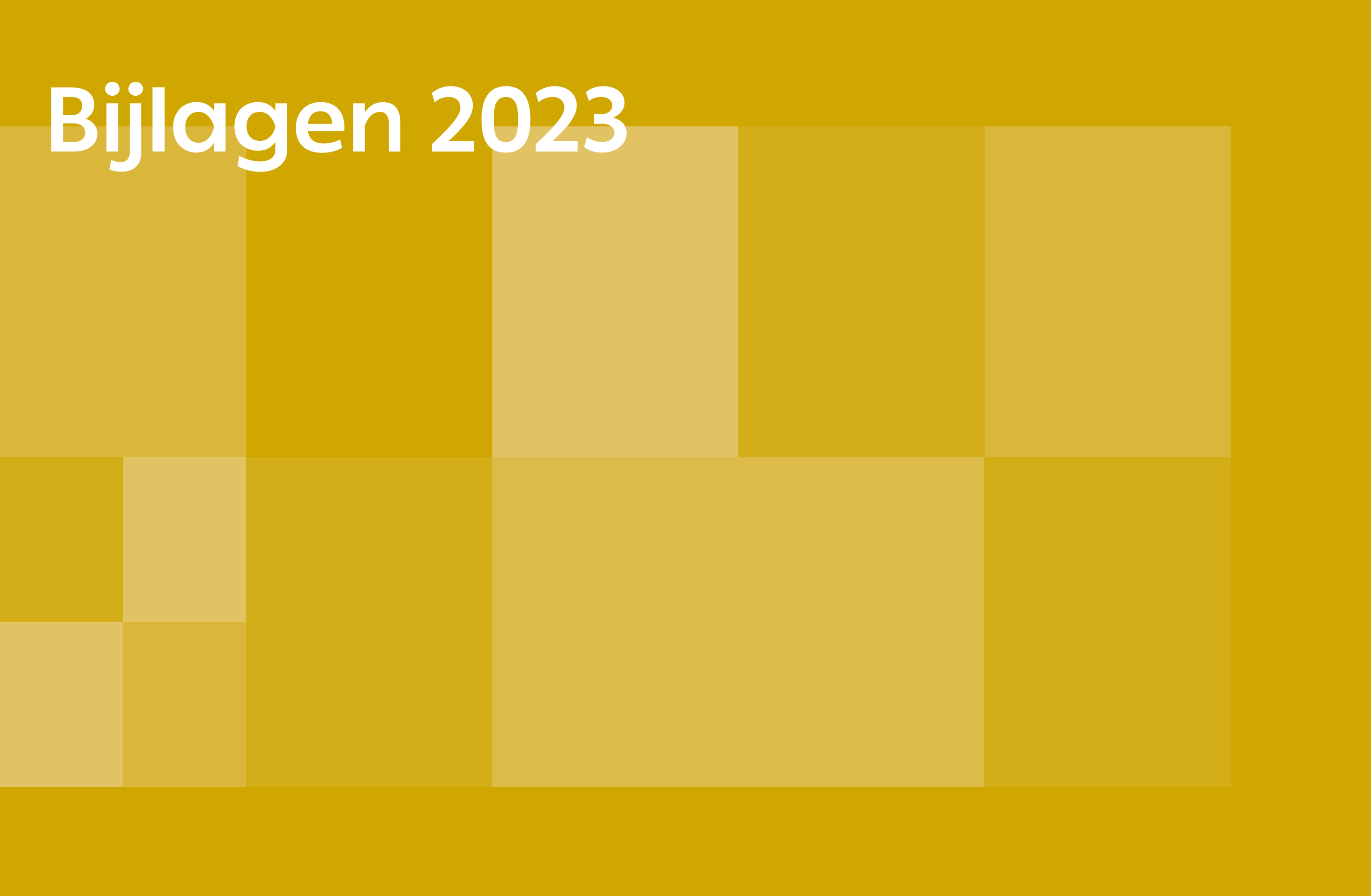
Financiën

		31 december 2023		31 december 2022	
	ACTIVA				
2	Materiele vaste activa	€	721.345	720.048	
4	Totaal vaste activa (1+2+3)	€	721.345	720.048	
5	Vorraden	€	179.410	110.263	
6	Vorderingen	€	1.801.160	1.348.145	
6	Vooruitbetaalde bedragen	€	309.023	498.038	
8	Liquide middelen	€	8.300.551	8.891.108	
9	Totaal vlottende activa (5+6+7+8)	€	10.590.144	10.847.554	
10	TOTAAL ACTIVA (4+9)	€	11.311.489	11.567.602	
	PASSIVA				
11	Algemene reserve	€	2.043.595	2.037.614	
12	Bestemmingsreserves	€	1.200.481	1.390.960	
13	Overige bestemmingsfondsen	€	2.757.622	2.990.311	
14	Totaal eigen vermogen (11+12+13)	€	6.001.698	6.418.885	
16	Voorzieningen Meerjaren Onderhoudsplanning	€	2.368.934	2.415.996	
17	Overige voorzieningen	€	68.368	71.171	
18	Totaal voorzieningen (15+16+17)	€	2.437.302	2.487.167	
20	Crediteuren	€	505.907	721.408	
20	Overige schulden	€	1.735.649	1.510.353	
20	Overlopende passiva	€	630.933	429.789	
21	Totaal schulden (19+20)	€	2.872.489	2.661.550	
22	TOTAAL PASSIVA (14+18+21)	€	11.311.489	11.567.602	

31 december 2023				
Nog toe te wijzen bestemmingresultaat 2022	€		0	0
Eigen Vermogen: C.12 Bestemmingsreserves	€		417.187	
Achterstallig onderhoud	€			29.505
Wonderkamers 3.0	€			160.974
	€			190.479
Eigen Vermogen: C.13 Bestemmingsfondsen				
Onttrekking uit fonds kunstmuseum	€	-121.110	119.174	-1.936
Onttrekking uit Stienonfonds	€	0	5.000	5.000
Onttrekking uit Eric Bos fonds	€	0	75.000	75.000
Onttrekking uit Nalatenschap P. Don	€	-21.375	0	-21.375
Onttrekking uit Laanfonds	€	-64.000	0	-64.000
Onttrekking uit Vriendenloterij	€	-500.000	740.000	240.000
				232.689
	€	-706.485	939.174	423.168
Eigen vermogen: C11 Algemene reserves	€			
Rest resultaat	€			-5.981

Bijlagen 2023

The background of the slide features a decorative grid of squares in various shades of yellow and orange. The squares are arranged in a pattern that covers the entire slide area, with some squares being a darker shade of orange and others a lighter shade of yellow. The grid is composed of squares of varying sizes, creating a complex, abstract pattern.

Bijlage 1 / Reflectie op Governance Code Cultuur, Fair Practice Code en Code Diversiteit en Inclusie

1a. Governance Code Cultuur

Het Kunstmuseum past de principes en aanbevelingen van de Governance Code Cultuur 2019 toe. We zijn een stichting waarvan de dagelijkse en algemene leiding in handen is van twee bestuurders. Er is een raad van toezicht die op basis van de statuten toezicht uitoefent. De raad van toezicht vergadert minimaal vier keer per jaar.

Principe 1. Maatschappelijke doelstelling

De maatschappelijke doelstelling van het museum is verankerd in onze missie: het voor iedereen toegankelijk maken van de ervaring met kunst. Meer daarover is terug te vinden in de activiteiten in ons educatieve, sociaal-maatschappelijke en inhoudelijke programma (zie desbetreffende hoofdstukken). Naast in- en externe gesprekken met belanghebbenden, bespreken we onze activiteiten en ambities met onze raad van advies, die in 2023 tweemaal bijeen is gekomen.

Principe 2. Pas toe en leg uit

In dit jaarverslag is weergegeven hoe de Governance Code Cultuur, de Code Diversiteit en Inclusie en de Fair Practice Code worden toegepast, hoe het bestuur en de raad van toezicht functioneren, en wat de (neven)functies zijn van de leden van de raad van toezicht, bestuur en het MT.

Principe 3. Onafhankelijk en integer bestuur en toezicht

Zowel de raad van toezicht als de directie blijft onverminderd kritisch op professioneel en integer handelen met vermindering van belangenverstrengeling. Er is in 2023 geen sprake geweest van belangenverstrengeling.

Principe 4. Rolbewustzijn bestuur en toezicht

Zowel de raad van toezicht als de directie is zich terdege bewust van een heldere scheiding in verantwoordelijkheden. De verdeling van taken en bevoegdheden zijn vastgelegd in de statuten en het directiereglement. Het directiereglement is in

2023 herzien. De raad van toezicht is twee keer aanwezig geweest bij een bespreking tussen ondernemingsraad en directie in het kader van de artikel 24 Wet op de ondernemingsraden. Er is één lid van de raad van toezicht speciaal belast met de relatie met de ondernemingsraad. In 2023 was dit mevrouw Cambeen.

Principe 5. Verantwoordelijkheid algemene en dagelijkse leiding

De directie vergadert wekelijks, de ene week formeel, de andere week informeel. In het formele overleg worden documenten en onderwerpen besproken die de gehele organisatie raken, zoals begroting en prognose, tentoonstellingsprogramma, beleidsstukken en strategische onderwerpen als aankoopbeleid. De directie handelt volgens het directiereglement en conform het principe collegiaal bestuur. In het kader van professionele ontwikkeling neemt directie o.a. deel aan relevante congressen en werkgroepen, zoals 2023 het International Museum Construction Congress in Antwerpen.

Principe 6. Zorgvuldigheid met mensen en middelen

De relatie tussen werkgever en werknemer in het museum is, vanuit de formele kant, ingevuld via een gekozen en professioneel functionerende ondernemingsraad. Wij passen zowel de Code Diversiteit en Inclusie als de Fair Practice Code toe. In 2023 is een medewerkerstevredenheidsonderzoek voorbereid (resultaat verwacht in 2024) en er zijn twee preventiemedewerkers aangesteld.

Principe 7. Toezichthouders professioneel en onafhankelijk

De raad van toezicht houdt actief toezicht op het realiseren van de missie en visie van het Kunstmuseum. De raad voert jaarlijks een zelfevaluatie uit.

Principe 8. Waarborgen deskundigheid, diversiteit en onafhankelijkheid in toezicht

De raad van toezicht is onbezoldigd. Er is een introductieprogramma voor nieuwe leden. We werken vanaf 2024 met een ATANA-trainee in de raad.

1b Fair Practice Code

Het Kunstmuseum onderschrijft de Fair Practice Code en zijn vijf kernwaarden solidariteit, diversiteit, duurzaamheid, vertrouwen en transparantie. Dat doen we door onder meer door het volgende:

Solidariteit

Zowel voor Kunstmuseum Den Haag als voor Fotomuseum Den Haag en KM21 vormt de Fair Practice Code een leidraad bij samenwerking binnen de culturele sector. Indien van toepassing wordt de hoogte van het kunstenaarshonorarium zo veel mogelijk vastgesteld op basis van de honorariumrekentool (www.kunstenaarshonorarium.nl) en afgestemd met de betreffende kunstenaar. In 2023 is voor veertien tentoonstellingen kunstenaarshonorarium uitgekeerd. Medewerkers, stagiairs en freelancers ontvangen een eerlijke vergoeding. We volgen daarin de museum-cao. Stagiairs ontvangen een (voor de markt ruime) vergoeding. Structurele werkzaamheden door stagiairs en vrijwilligers zijn uitgesloten. We respecteren auteursrecht en gaan zorgvuldig om met publicatie van afbeeldingen van kunstwerken. Hiervoor werken wij met Pictoright NL. We dragen bij aan een sterke culturele sector door samen te werken op discipline en via de Museumvereniging, maar bijvoorbeeld ook via het zakelijk directeurenoverleg, miniconvent en directie Haagse musea en het Haags Cultuur Overleg.

Transparantie

We passen de Governance Code Cultuur toe. We werken aan een transparant besluitvormingsproces: de directie en het managementteam evalueren regelmatig hun werkwijze en rolinvulling.

Duurzaamheid

We investeren in duurzame inzetbaarheid, ontwikkeling en scholing van onze medewerkers. Zo zijn er maandelijkse kennisdelingsbijeenkomsten, volgen alle leidinggevenden een

managementtraining, is er twee keer per jaar een collectiedag (t.b.v. kennisdeling) en worden er jaarlijks masterclasses georganiseerd voor collega's met inhoudelijke functies. Persoonlijke ontwikkeling is een belangrijk onderdeel van de jaargesprekken. We voeren in 2023 een medewerkers-tevredenheidsonderzoek uit. Er is een verzuimbeleid en er zijn twee preventiemedewerkers.

Diversiteit

We passen de code diversiteit en inclusie toe (zie hieronder).

Vertrouwen

We hanteren een jaargesprekcyclus met ruimte voor feedback en evaluatie. Er is een actueel integriteitsbeleid (bestaande uit o.a. meldingsregeling, gedragscode, klachtenregeling) en er zijn vertrouwenspersonen: twee intern en één extern.

1c. Code diversiteit en inclusie

Om een zo breed mogelijk publiek te bereiken, staan diversiteit en inclusie hoog op de agenda van het museum. In 2018 hebben we hiervoor beleidslijnen vastgelegd, die we in 2022 hebben herijkt met de werkgroep Diversiteit en Inclusie. In 2023 maakten we een activiteitenplan en hernieuwden we onze ambities voor het meerjarenbeleidsplan 2025-2028.

De kern is nog steeds een aanpak die op alle vier de P's (programma, personeel, publiek en partners) inzet via een weg van gesprek, bewustwording, kansen, successen en mislukkingen. Uit de beleidsscan van de code diversiteit en inclusie bleek dat we op het niveau 'implementatie' scoren. Dat betekent dat er sprake is van een welwillende houding en dat er concrete actie is ondernomen om die te bevorderen. Het betekent ook dat het nog niet de integrale kern vormt van de organisatie.

De aanbevelingen vanuit de scan (o.a. inclusief HR-beleid, medewerkers en partners proactief betrekken, commitment van directie en management) hebben onze aandacht, zodat we de stap kunnen maken naar het niveau 'integratie'.

Programma

In ons streven een divers programma te tonen met aandacht voor meerstemmigheid, proberen we in tentoonstellingen de 'norm' (voor wat betreft onderwerp van de tentoonstelling, maar ook afkomst of identiteit van de kunstenaar, of betekenis voor de kunstgeschiedenis) te bevragen, dan wel aan te vullen. Zo heeft Kunstmuseum Den Haag in het afgelopen decennium veel voor het grote publiek onbekende vrouwelijke kunstenaars succesvol kunnen brengen, variërend van Alice Neel, Paula Rego tot Hilma af Klint in dit jaar. Onder het kopje 'diversiteit' in het hoofdstuk Programma is te lezen wat Kunstmuseum dit jaar verder nog heeft geprogrammeerd dat onder deze noemer valt.

Publiek

Zowel in onze marketingstrategie als met ons maatschappelijk programma ambiëren wij nieuwe, meer diverse, doelgroepen te bereiken, die we (nog) niet in het museum zien. Ons belangrijkste programma dat aan deze ambitie bijdraagt is Stad naar het museum. In het hoofdstuk sociaal-maatschappelijk programma is meer hierover te lezen.

Daarnaast organiseren we bijeenkomsten en events voor een meer diverse doelgroep.

We experimenteerden met publieksinteractie. Zo lanceerden we in 2023 Juicy Art Tours: een wandeling door Ontdek het Moderne en Escher – Andere Wereld met extra 'sappige', grappige of ontroerende achtergrondinformatie. Vanuit dezelfde gedachte maakten we een tentoonstellingsgids speciaal voor laag-geletterden op A2-taalniveau bij de tentoonstelling Hilma af Klint & Piet Mondriaan – Levensvormen. Voor deze tentoonstelling is, om jongere doelgroepen te bereiken, onder meer ook een TikTok Campagne gelanceerd.

Partners

Diversiteit en inclusie is binnen het museum een vast thema bij het aangaan van samenwerkingen. Er wordt structureel gewerkt met een steeds breder wordende groep beeldmakers met een diverse achtergrond.

We organiseerden voor het Haagse culturele veld samen met Filmhuis Den Haag een première van White Balls on Walls, de documentaire over hoe het Stedelijk Museum Amsterdam omgaat met diversiteit en inclusie. Na afloop was er een debat over diversiteit en inclusie in de culturele sector in Den Haag.

Personeel

In de werving en selectieprocedures (zowel voor de organisatie als de raad van toezicht) speelt diversiteit een grote rol. Daar ontstaat immers steeds opnieuw een kans om diversiteit en inclusie onder museummedewerkers te verbreden. De vaste wervingskanalen zijn uitgebreid met nieuwe (online) wervingsplatforms met een breder bereik dan de vacaturesites die voornamelijk bekend zijn binnen de cultuursector. De Rooney rule (bij sollicitatieprocedures wordt minstens één kandidaat met een andere achtergrond uitgenodigd) wordt standaard toegepast binnen elke selectieprocedure. In 2023 is een MTO voorbereid: ook een vervolg op de nulmeting diversiteit en inclusie onder het personeel maakt hier onderdeel van uit. In 2023 is besloten om met ingang van 2024 een ATANA-trainee toe te voegen aan de raad van toezicht.

Bijlage 2 / Verwervingen 2023

Aankopen

- 2 schilderijen
- beeldobjecten
- prenten
- tekeningen
- foto's
- objecten moderne toegepaste kunst
- objecten mode & kostuum

Schenken

- 13 schilderijen
- 5 beeldobjecten
- 3 prenten
- 18 tekeningen
- 406 foto's
- 283 objecten moderne toegepaste kunst
- 77 objecten mode & kostuum

Langdurige bruiklenen

- 12 schilderijen
- 3 beeldobjecten
- 1 tekening
- 16 foto's
- 11 object moderne toegepaste kunst

Verwervingen per afdeling

Moderne Kunst: 517 objecten
 Toegepaste kunst: 301 objecten
 Mode & Kostuum: 114 objecten

Alexander McQueen, 'Hitchcock' Dress, 2005

Bijlage 3 / Bruikleengevers 2023

Kunstmuseum

Samenwerkingspartners Nederland

- Aronson Antiquairs
- Capriolus Contemporary Ceramics
- Centraal Museum
- Collectie AMC
- Collection Smid
- Fashion
- Groeningermuseum
- Groninger Museum
- Heringa / Van Kalsbeek
- Keramiekmuseum Princessehof
- Koninklijke Verzamelingen
- Kröller-Müller Museum
- Museum Boerhaave
- Museum Boijmans Van Beuningen
- Museum Voorlinden
- Rijksmuseum Twenthe
- RKD. Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis
- Van Abbemuseum

En 42 particuliere bruikleengevers

Samenwerkingspartners Buitenland

- Belfius Bank
- Collectie Stad Antwerpen
- Fondation Beyeler / Beyeler Museum AG
- Givenchy
- Herbert Foundation
- Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen
- Libertine
- Maison Dior / Dior Héritage
- Maison Margiela
- Modemuseum Hasselt
- Museum Dhondt-Dhaenens
- Museum van Deinze En De Leiestreek (MUDEL)
- Museum voor Schone Kunsten Gent
- Royal College of Art
- Rudolf Steiner Archive

- Stifelsen Gagnefs Minnesstuga
- Suzanne Biederberg Gallery
- Tate
- The Foundation of Works C.G. Jung
- The Hilma af Klint Foundation
- The Linnean Society of London
- The Phoebus Foundation
- The Princess Diana Museum
- The Swedenborg Society
- Vivienne Westwood Limited
- Wellcome Collection

En 23 particuliere bruikleengevers

KM21

Er zijn twee particuliere bruikleengevers buitenland.

Fotomuseum Den Haag

Samenwerkingspartners Nederland

- Blommers en Schumm
- Brabant Collectie / Tilburg University
- Foam Amsterdam
- Fries Museum
- Huis Marseille, Museum voor Fotografie
- Maria Austria Instituut
- Nationaal Archief
- Nederlands Fotomuseum
- Onderwijsmuseum
- Regionaal Historisch Centrum "Groninger Archieven"
- Rijksmuseum Amsterdam
- RKD. Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis
- Stadsarchief Amsterdam
- Stadsarchief Oss
- Streekarchief Voorne-Putten
- UMC Utrecht
- Wereldmuseum
- ZB Bibliotheek van Zeeland
- Zuiderzeemuseum

En 20 particuliere bruikleengevers

Samenwerkingspartners buitenland:

- Dotation Catherine Leroy
- Internationaal Center of Photography, NY
- Lee Miller Archives
- Magnum Photos
- Musée de la Libération de Paris
- Roger-Viollet

En 3 particuliere bruikleengevers

Bijlage 4 / Uitgaande bruiklenen 2023

Nederland

44 tentoonstellingen ondersteund

Buitenland

27 tentoonstellingen ondersteund

Totaal

71 tentoonstellingen ondersteund in 2023

Uitgeleende objecten

Totaal: 514 objecten

Nederland: 357 objecten

Buitenland: 157 objecten

Nederland

Museum Paul Teta van Elven

Familieportret

6 januari t/m 30 april 2023

1 schilderij.

Kunstinstituut Melly

Jennifer Tee: Still Shifting, Mother Field

20 januari t/m 21 mei 2023

1 installatie.

Japanmuseum Sieboldhuis

Verborgen betekenissen

27 januari t/m 23 april 2023

3 muziekinstrumenten.

Museum De Fundatie

Brave new world – 20 painters for the 21st century

28 januari t/m 11 juni 2023

1 schilderij.

Het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid

Iconische kostuums en objecten – periode 1

7 februari t/m 9 augustus 2023

1 kostuum.

Dordrechts Museum

Door het oog van Jan Veth

12 februari t/m 3 september 2023

2 schilderijen.

Escher in Het Paleis

De ontdekker van Escher: Samuel Jessurun de Mesquita – periode 1

18 februari t/m 26 juni 2023

74 prenten, 4 bibliofielen, 2 houtblokken, 3 tekeningen, 2 vingerdoeken en 1 stoel.

Museum Arnhem

Hans Baluschek & Carel Willink

18 februari t/m 25 juni 2023

1 schilderij.

(Carel Willink, Simeon, de pilaarheilige, 1939, 0332346).

Amsterdam Museum

Continue this Thread. Karim Adduchi x Tess van Zalinge

19 februari t/m 3 september 2023

1 kostuum.

Nederlands Steendrukmuseum

De Toorop Lijn: Jan Toorop, Charley Toorop en Edgar Fernhout

3 maart t/m 9 juli 2023

7 prenten, 1 tekening, 1 affiche.

Tekening: Piet Zwart

Uitgaande bruiklenen 2022

Joods Cultureel Kwartier

Nieuwe kansen, Nieuwe kunst

31 maart t/m 4 september 2023

7 meubels, 1 beeldobject, 1 klok, 1 spiegel, 1 piano en 1 tapijt.

Museum Villa Mondriaan

Familie Mondriaan

28 april t/m 29 oktober 2023

12 schilderijen.

Stedelijk Museum Alkmaar

Van Gogh, Cézanne, Le Fauconnier en de Bergense School

29 april t/m 3 september 2023

2 schilderijen.

Kröller-Müller Museum

Het futurisme & Europa. De esthetiek van een nieuwe wereld

29 april t/m 3 september 2023

1 schilderij, 3 beeldobjecten, 1 foto, 1 prent, 1 servies.

Van Gogh Museum

Van Gogh en Auvers

12 mei t/m 3 september 2023

1 schilderij.

Cobra Museum voor Moderne Kunst

Cobra 75 jaar. Jubileumtentoonstelling

1 juni t/m 8 oktober 2023

1 schilderij, 1 tekening.

Wereldmuseum Rotterdam

Talking Threads

7 juni t/m 22 oktober 2023

1 kostuum.

Museum Bèlvèdere

Giorgio Morandi en Nederland

17 juni t/m 24 september 2023

2 schilderijen.

Fries Museum

Christoffel & Kate Bisschop

17 juni 2023 t/m 7 januari 2024

1 schilderij.

Escher in Het Paleis

Struycken

24 juni t/m 31 oktober 2023

1 schilderij.

Escher in Het Paleis

De ontdekker van Escher: Samuel Jessurun de Mesquita – periode 2

26 juni t/m 1 oktober 2023

82 prenten, 1 houtblok, 1 stoel, 2 vingerdoeken.

Katwijk's Museum

La Bohème, Hollandse kunstenaars in Parijs 1866-1874

1 juli t/m 14 oktober 2023

4 schilderijen.

Lalique Museum Nederland

Lalique

1 juli 2023 t/m 1 juli 2028

1 bokaal.

Museum Prinsenhof Delft

Lothar Wolleh ziet Jan Schoonhoven. Meesters in ritme en licht

6 juli 2023 t/m 7 januari 2024

8 tekeningen, 1 beeldobject.

Kröller-Müller Museum

Paul Drissen. Short Cuts
15 juli 2023 t/m 14 januari 2024
1 schilderij.

Oud Amelisweerd

Han Schuil
1 september t/m 12 november 2023
1 schilderij.

Drents Museum

Van Gogh in Drenthe
11 september 2023 t/m 7 januari 2024
2 schilderijen, 1 prent, 3 tekeningen.

Singer Laren

La Méditerranée, La Grande Bleue
13 september 2023 t/m 8 januari 2024
1 schilderij.

Museum De Zwarte Tulp

Tulpenvazen: oorsprong & inspiratie
16 september t/m 5 december 2023
6 vazen, 1 tegel, 1 bord, 1 mand.

Stedelijk Museum Schiedam

Yayoi Kusama – de Nederlandse jaren
23 september 2023 t/m 11 februari 2024
1 beeldobject.

Huis van het Boek

De Onbekende Escher
1 oktober 2023 t/m 7 januari 2024
5 prenten.

Allard Pierson

Oog in Oog. De mensen achter de mummieportretten
6 oktober 2023 t/m 25 februari 2024
1 schilderij.

Het Nieuwe Instituut

REBOOT
7 oktober 2023 t/m 1 april 2024
1 installatie.

Museum Landgoed Fraeylemaborg

Aziatisch keramiek
7 oktober 2023 t/m 25 februari 2024
1 beeld.

Royal Delft Museum

Picasso. Magisch keramist
9 oktober 2023 t/m 19 mei 2024
1 vaas.

Museum Catherijneconvent

Fashion for God
12 oktober 2023 t/m 21 januari 2024
2 kostuums, 1 paar handschoenen.

NEST

Cycle, Portal, Path
13 oktober 2023 t/m 7 januari 2024
1 schilderij.

Joods Museum

Sol LeWitt
27 oktober 2023 t/m 1 april 2024
1 maquette, 1 model, 35 tekeningen.

Escher in Het Paleis

Driemaandelijke wissel

30 oktober 2023 t/m 24 maart 2024

12 prenten

Escher in Het Paleis

Net als Escher

1 november 2023 t/m 24 maart 2024

10 foto's, 1 tekening, 5 lp-hoezen, 1 kostuum.

Museum Villa Mondriaan

Heimat: Jong en Veelbelovend

4 november 2023 t/m 14 april 2024

4 schilderijen.

Het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid

Iconische kostuums en objecten – periode 2

14 november 2023 t/m 16 juni 2024

1 kostuum.

Bonnefantenmuseum

The Restless Wanderer

1 december 2023 t/m 12 mei 2024

2 beeldobjecten.

Museum Panorama Mesdag

De Kinderen van de Haagse School

16 december 2023 t/m 20 mei 2024

1 schilderij, 2 tekeningen.

Buitenland

Kunsthalle der Hypo-Kulturstiftung

FLOWERS FOREVER. Flowers in Art and Culture

3 februari t/m 28 augustus 2023

2 kostuums.

Belvedere

Klimt. Inspired by Monet, Van Gogh, Matisse...

3 februari t/m 29 mei 2023

1 tekening.

Kunstmuseum Wolfsburg

Re-inventing Piet. Mondrian und die Folgen

11 maart t/m 16 juli 2023

3 schilderijen, 3 maquettes, 1 beeldobject, 2 tekeningen, 1 bord, 4 kostuums.

Musei San Domenico

THE ART OF FASHION

16 maart t/m 2 juli 2023

1 schilderij.

Guggenheim Museum

Oskar Kokoschka. Un Fauve à Vienne

17 maart t/m 3 september 2023

1 schilderij.

National Gallery

After Impressionism: Inventing Modern Art

25 maart t/m 13 augustus 2023

1 schilderij.

Uitgaande bruiklenen 2022

Lehmbruck Museum

Barbara Hepworth and her contemporaries
25 maart t/m 20 augustus 2023
1 beeldobject.

Musée du Louvre-Lens

Landscape
29 maart t/m 24 juli 2023
1 beeldobject.

Tate Modern

Af Klint and Mondrian
20 april t/m 3 september 2023
32 schilderijen, 1 beeldobject, 3 prenten, 21 tekeningen.

The Metropolitan Museum of Art

Van Gogh's Cypresses
15 mei t/m 27 augustus 2023
1 schilderij.

Städel Museum

The Relief – From Neoclassicism to the 1960s
23 mei t/m 17 september 2023
1 beeldobject.

Kunstmuseum Bonn

Wiebke Siem. Das Maximale Minimum
1 juni t/m 17 september 2023
1 installatie.

Museum Barberini

Wolken und Licht. Impressionismus in Holland
7 juli t/m 22 oktober 2023

Wilhelm-Hack-Museum

Re-Inventing Piet. Mondrian and the Consequences
9 september 2023 t/m 21 januari 2024
3 schilderijen, 4 beeldobjecten, 1 wandbord, 4 kostuums.

Kunstpallast Düsseldorf

Death and Devil – The Fascination with Horror
14 september 2023 t/m 24 januari 2024
3 kostuums.

Victoria and Albert Museum

Gabrielle Chanel: Fashion Manifesto
16 september 2023 t/m 25 februari 2024
1 kostuum.

The Musée des Arts Décoratifs

Mode et Sport, d'un podium à l'autre
19 september 2023 t/m 7 april 2024
1 kostuum.

Musée des impressionnistes Giverny

FLOWER POWER. Flowers in Art and Culture
29 september 2023 t/m 7 januari 2024
1 kostuum.

Musée d'Orsay

Van Gogh en Auvers
3 oktober 2023 t/m 4 februari 2024
1 schilderij.

Hamburger Kunsthalle

The Relief – From Neoclassicism to the 1960s
13 oktober 2023 t/m 25 februari 2024
1 beeldobject.

Sompo Museum of Art

Van Gogh and Still Life From Tradition to Innovation

17 oktober 2023 t/m 21 januari 2024

2 schilderijen, 1 prent.

The Ueno Royal Museum

Claude Monet – Series Paintings

20 oktober 2023 t/m 28 januari 2024

2 schilderijen.

Ateneum Art Museum

Impressionism/Neo-Impressionism in Finland 1904-1916

20 oktober 2023 t/m 25 februari 2024

2 schilderijen.

Clemens Sels Museum Neuss

Daring Visions – George Minne and Léon Spilliaert. From Symbolism to Expressionism.

22 oktober 2023 t/m 3 maart 2024

2 beelden.

Musée des Beaux-Arts de la Ville de Paris

Les Paris des Modernes

14 november 2023 t/m 14 april 2024

3 schilderijen.

Museum Folkwang

New Communities

24 november 2023 t/m 17 maart 2024

2 schilderijen, 4 maquettes, 9 tekeningen.

Art Gallery of New South Wales

Louise Bourgeois. Has the day invaded the night or has the night invaded the day?

25 november 2023 t/m 28 april 2024

1 beeldobject.

Foto: Jan Zweerts

Bijlage 5 / Publicaties

Armored - Celio Braga / Ernst van Alphen, Benno Tempel.

- [Den Haag] : [Kunstmuseum Den Haag], 2023.

Heringa /Van Kalsbeek : Area of impact / Kiene Brillenburg Wurth, Benno Tempel, Edo Dijksterhuis. - [S.l.] : Heringa/Van Kalsbeek, 2023

Hilma af Klint & Piet Mondriaan: levensvormen / Nabila Abdel Nabi, Briony Fer en Laura Stamps (red.). - [S.l.]: Hannibal, 2023

Hilma af Klint : op zoek naar het onzichtbare / Harriët van Reek. - Amsterdam : Leopold/Kunstmuseum Den Haag, 2023.

Lobby : between green deals and ideals / Suzanne Schols. - [S.l.] : House Publishing, 2023

Maarten Ploeg : bedrieglijke eenvoud / Benno Tempel. - [Den Haag]: [Kunstmuseum Den Haag], 2023.

Mondriaan en fotografie : de kunstenaar in beeld / Wietse Coppes, Leo Jansen. - Gent [etc.] : Tijdsbeeld [etc.], 2023.

Royals & Rebels : British fashion / voorw. Benno Tempel ; Madelief Hohé... [et al.]. - Zwolle : Waanders, 2023.

Shooting the tiger - Xiaoxiao Xu / Maria-Caterina Bellinetti. - [S.l.] : Eriskay Connection, 2022.

Vlaams expressionisme : heerlijke herinneringen / Thijs de Raedt, Peter J.H. Pauwels, Benno Tempel. - [S.l.] : Hannibal Books, 2023.

Wouter Dam : Keramiek = Wouter Dam : Ceramics / Jan de Bruijn, Martijn van Oostrom (red.) en Benno Tempel ; vert. [in het Engels] Gerard Forde. - Zwolle : Wbooks, 2023.

Een zomerse zondag / Gerda Dendooven. - Amsterdam : Leopold/Kunstmuseum Den Haag, 2023.

